

13.-15.11.2024 ROVANIEMI
HALLINNON JA KUNTATUTKIMUKSEN PÄIVÄT

**ALUEESTA
ELINVOIMAA**
YHTISÖLLISYYDEN UUDET MUODOT

ABSTRAKTIKIRJA

SISÄLLYSLUETTELO

OHJELMA PROGRAM	3
JÄRJESTÄJÄT ORGANIZERS	4
YLEISTÄ GENERAL INFO	5
TYÖRYHMÄTIEDOT WORKING GROUP INFO	6
ABSTRAKTIT ABSTRACTS	15
KAMPUSKARTTA UNIVERSITY OF LAPLAND CAMPUS MAP	59

OHJELMA

Keskiviikko 13.11

- **Klo 14.00–18.00 Prekonferenssi jatko-opiskelijoille**, Timo Aarrevaara, prof., Lapin yliopisto & Jari Stenvall, prof., Tampereen yliopisto
- **Klo 18 alkaen "Get Together"**

Torstai 14.11 Esko & Asko -sali (F1011)

- **Klo 8.30–9.15 Ilmoittautuminen ja tervetulo kahvit**
- **Klo 9.15–9.30 Avaussanat ja tervehdykset**
Rovaniemen kaupunki, Ulla-Kirsikka Vainio, kaupunginjohtaja
Lapin yliopisto, Satu Uusiautti, vararehtori
Hallinnon Tutkimuksen Seura ry ja Focus Localis ry
- **Klo 9.30–10.30 Keynote, Martin Henning, prof., Göteborgin yliopisto** "Has the growth train left the station for "peripheral" regions? And will the train return in a more sustainable economy?"
- **Klo 10.30–11.40 Aluekehittämissaneeli** "Yhteisöllisyys aluekehityksessä - elinvoimaa vai eripuraa?"
- **Osallistujat:**
Mari Vaattovaara, prof., Helsingin yliopisto
Paula Qvick, suunnittelujohtaja, Lapin liitto
Ella-Noora Kauppinen, toimitusjohtaja, Lapin Yrittäjät ry
Riitu Pirkkalainen, osallisuuden ja vaikuttamisen erityisasiantuntija, Rovaniemen kaupunki
Taina Torvela, asukasosakas, Rovaniemi
- Paneelin moderaattorina toimii Hallinnon Tutkimuksen Seuran pj. Ville Pietiläinen
- **Klo 11.40–12.00 Puheenvuoro, kunta- ja alueministeri Anna-Kaisa Ikonen**
- **Klo 12.00–13.15 Lounas** (omakustanteinen)
- **Klo 13.15–16.30 Työryhmät**
- **Klo 19 alkaen iltajuhla Lappiravintola Gaissa, Santa's Hotel Santa Claus 2. krs., Korkalonkatu 29.**

Perjantai 15.11 Eelin sali (A176)

- **Klo 9.00–9.15 Aloitussanat**
Hallinnon Tutkimuksen Seura ry ja Focus Localis ry
- **Klo 9.15–10.15 Keynote, Mari Vaattovaara, prof., Helsingin yliopisto**
- **Klo 10.15–11.00 Keynote, Ulriika Leponiemi, tutkijatohtori, Tampereen yliopisto** "Yhteisöllisyys, elinvoima ja hyvinvointi".
- **Klo 11.00–12.00**
Palkitsemiset
Hallinnon ja kuntatutkimuksen tiedepäivien 2025 järjestäjä
Tilaisuuden lopetussanat (Hallinnon Tutkimuksen Seura ry ja Focus Localis ry)
- **Klo 12 – lounas** (omakustanteinen)

JÄRJESTÄJÄT I ORGANIZERS

Järjestelytoimikunta:

Ville Pietiläinen

Henna Nurmi

Paula Tulppo

Vilma Murto

Minna Joensuu

Sanna Laine

Satu Ollila

Minna Mäkitalo-Rauma

Satu Pekkala, konferenssikoordinaattori

YLEISTÄ / GENERAL INFO

Käyntiosoite: Lapin yliopisto/University of Lapland, Yliopistonkatu 8, 96300 ROVANIEMI

Pääkampuksen pohjapiirroksen löydät abstraktikirjan viimeiseltä sivulta ja <https://www.ulapland.fi/loader.aspx?id=80e68ef0-787c-45aa-ba57-4695892970c4>

Vierailijaverkon WIFI – tunnus:

guest

Tunnus (login): vierailija

Salasana (password): vierailija234

Konferenssi-illallinen:

Konferenssi-illallinen tarjoillaan Lappiravintola Gaissassa, Santa's Hotel Santa Claus, 2. krs., Korkalonkatu 29, 96200 Rovaniemi. (Erikseen ilmoittautuneille ja illalliskortin maksaneille).

TYÖRYHMÄTIEDOT / WORKING GROUP INFO

Työryhmät järjestäytyvät haluamallaan tavalla. Tarkistathan oman työryhmäsi ohjeet työryhmän tiedoista ja mahdollisesta työryhmän vetäjiltä saapuneesta sähköpostista.

Työryhmän vetäjien tulee huolehtia tietokone työryhmätilaan.

Jotta siirtymät puheenvuorojen välillä saadaan mahdollisimman sujuviksi, jaamme mahdollisia esitysmateriaaleja yhdeltä tietokoneelta. Otathan siis puheenvuorosi esitysmateriaalin mukaan muistitikulla tai lataat sen pilvipalveluun. (on esitetty toiveita siitä, että esityksiä ei toimitettaisi etukäteen sähköpostitse työryhmien vetäjille).

Halutessasi voit tuki hyödyntää omaa kannettavaa tietokonettasi (muistathan tarvittaessa adapterin).

Saavuthan työryhmätilaan hyvissä ajoin. Pidetään aikataulussa pysymisestä yhdessä huolta!

/

The working groups are organized as they wish. Please check the instructions of your own working group in the information of the working group and in e-mail received from the leaders of the working group.

The chairs must bring their own laptop in the working group space.

To make transitions between speeches as smooth as possible, we share presentation materials from one computer. So please take your presentation with you on a memory stick or upload it to a cloud service. (wishes have been expressed that the presentations would not be delivered in advance by e-mail to the chairs of the working groups).

If you wish, you can of course use your own laptop (remember an adapter if necessary).

Please arrive at the working group room on time! Let's take care of the schedule together!

Työryhmä 1: Sosiaali- ja terveystalvet sekä hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen

TILA/LOCATION: F4014

Työryhmän vetäjät: Johanna Lammintakanen, professori, Itä-Suomen yliopisto
johanna.lammintakanen@uef.fi ja Jaana Leinonen, tutkimusjohtaja, Lapin hyvinvointialue,
jaana.leinonen@lapha.fi .

Työryhmään 1 osallistuvia pyydetään toimittamaan esitysmateriaalit etukäteen työryhmän vetäjille.

Esittäjät:

- **Kirsi Ilola:** *Arjen sujuvuus kotona asuvien ikäihmisten hyvinvoinnin perustana – kansatutkimuksellinen näkökulma integroituihin hyvinvointipalveluihin*
- **Katja Valkama ja työryhmä:** *Harkinta ikääntyneiden asiakas- ja palveluohjauksessa kolmella hyvinvointialueella – ammattilainen puun ja kuoren välissä*
- **Maija-Sofia Ulmanen:** *Avoimen dialogin malli osaksi uutta sosiaali- ja terveysalan uudistusta valtakunnalliseksi reformiksi*
- **Ulla Kekäläinen:** *Johtajat puristuksessa - Sosiaalihuollon johtaminen ja sen tulevaisuus hyvinvointialueilla (PURJO) -hanke - aineistonkeruu ja hahmotelmia tuloksista*
- **Vilma Portti:** *Monitoimijaisen yhteistyön johtaminen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen yhdyspinnoilla*
- **Minna Ylisirniö:** *Organisaatioiden välisen yhteistyön johtaminen sosiaali- ja terveysalalla: Kartoittavan katsauksen protokolla*
- **Kaisa-Johanna Yli-Tokola:** *Mielenterveyspalveluihin liittyvä poliittinen päätöksenteko maakunnallisissa sosiaali- ja terveystalvetkuntayhtymissä - poliittisten luottamushenkilöiden näkökulma*
- **Emmi Siirtola:** *Resilienssi terveydenhuollossa: yksilön ja systeemin resilienssin rajapinnat*
- **Hanna Tervo:** *Implementing ABC's of Mental Health in the workplace: introduction of a PhD study*
- **Jaana Kovalainen:** *Hyvinvointioikeudellinen tutkimus potilaan lakiin perustuvista oikeuksista ja näiden oikeuksien toteutumiseen keskeisesti vaikuttavista seikoista*

Työryhmä 3: Digitalisaatio, tieto ja tulevaisuuden palvelut

TILA/LOCATION: F3064

Työryhmän vetäjät: Ville Kivivirta, yliopistonlehtori, Itä-Suomen yliopisto ja Marjo Suhonen, professori, Lapin yliopisto.

Työryhmään osallistuvia pyydetään tuomaan esitysmateriaali tilaisuuteen muistitikulla tai lataamalla se pilvipalveluun. Esityksiä ei toimiteta etukäteen sähköpostitse työryhmien vetäjille. Jokaista esitystä varten varataan enintään 25 min aikaa. Jokaiselta esittäjältä pyydetään enintään 15 min kestävä esitys, ja keskusteluun varataan enintään 10 min.

Esittäjät:

- **Leena Viinamäki, Ville Kivivirta ja Moona Huhtakangas:** *Ikääntyvien ja työuran loppuvaiheessa olevien terveysalan ammattilaisten digiosaamisen merkitys työvoimapoliittisena kysymyksenä*
- **Sanna Ryyänen ja Marjo Suhonen:** *Yhteisöllinen digimuutosprosessien johtaminen*
- **Mira Hammarén, Tarja Pölkki ja Outi Kanste:** *Johtaminen terveydenhuollon ammattilaisten digitaalisen osaamisen jakamisen tukena: mittarin kehittäminen ja psykometrinen testaus*
- **Ville Kivivirta, Kaisu Jansson ja Aino Rantamäki:** *Tiedonmuodostus palontutkintaan kytketyneissä osajärjestelmissä: Luhmannilainen näkökulma informaatioresilienssiin*
- **Laura Perttola ja Laura Kalliomaa-Puha:** *Sosiaaliturvaa koskevan asiakastiedon saavutettavuus*
- **Satu Pekkala ja Marjo Suhonen:** *Asiantuntijaverkostoyhteistyön käynnistäminen hyvinvoinnin robotiikan edistämisen kontekstissa*
- **Jarmo Pulkkinen:** *Tasapainoilua lakivelvoitteiden ja paikallisrealiteettien välillä: Digitalisaation kansallinen edistäminen kuntien teknisen toimialan näkökulmasta*

Työryhmä 4: Julkisojohtaminen, kunnat ja alueet

TILA/LOCATION: F2059

Työryhmän vetäjät: Minna Joensuu, tutkimusjohtaja, Espoon kaupunki ja Tiina Lamminen, väitöskirjatutkija, Lapin yliopisto. Jokaista esitystä varten varataan enintään 20 min aikaa. Jokaiselta esittäjältä pyydetään enintään 10 min kestävä esitys, ja keskusteluun varataan enintään 10 min. Jotta siirtymät puheenvuorojen välillä saadaan mahdollisimman sujuviksi, jaamme mahdollisia esitysmateriaaleja yhdeltä tietokoneelta. Otathan siis puheenvuorosi esitysmateriaalin mukaan muistitikulla tai lataat sen pilvipalveluun (on esitetty toiveita siitä, että esityksiä ei toimitettaisi etukäteen sähköpostitse työryhmien vetäjille).

Esittäjät:

- **Olli Virmajoki:** *Kuntien ja hyvinvointialueiden valtionapujärjestelmä, historiaa, nykypäivää ja tulevaisuutta*
- **Timo Nousiainen:** *Kuntakonsernin johtaminen. Meta-hallinnoinnin tarkastelu konsernin organisoinnista, johtamisesta ja tavoitteiden asettelusta.*
- **Tiina Nikander-Koivukangas:** *Pro gradu-tutkimussuunnitelman abstrakti*
- **Evgeniya Kurvinen ja Saanareetta Virikko:** *Kuntalaisaloitteen julkisuus yksilön osallistumisoikeuksien turvaajana*
- **Samuli Laine:** *Viiden suomalaisen kunnan työskentelykulttuuri ja demokraattinen kehitys valtuutetun näkökulmasta 2000-luvulla*
- **Annemaija Summanen:** *Millaista työhyvinvointia edellytetään johtoryhmän jäseneltä dualistisessa johtamisympäristössä?*

- **Henna Paananen:** *Tracing public values on a new administrative level: Wellbeing services counties in Finland*
- **Linnéa Henriksson:** *Kunnanvaltuutettujen sukupuolten tasa-arvon edistäminen*
- **Antton Vuolle:** *Kulttuuripääkaupunkivuosi paikallisen kulttuurihallinnon uudistajana*
- **Ilkka Haapalinna:** *Kunta, taide ja kulttuuri*

Työryhmä 7: Systemiajattelun hyödyntäminen hallinnon tutkimuksessa

TILA/LOCATION: F2018

Työryhmän vetäjät: Patrik Nordin, tutkijatohtori, Vaasan yliopisto, Aino Rantamäki, tutkijatohtori, Vaasan yliopisto ja Salla Maijala, projektitutkija, Vaasan yliopisto. Pyydämme kaikkia valmistautumaan n. 20 min suulliseen esitykseen kalvoineen, jonka jälkeen käsittelemme esityksiä sopivalla pieteetillä yhdessä. Mikäli teillä on esitystä tukemassa tutkimuspapereita, lähetättehan sen kaikille ryhmäläisille luettavaksi viimeistään su 10.11. Jotta siirtymät puheenvuorojen välillä saadaan mahdollisimman sujuviksi, jaamme mahdollisia esitysmateriaaleja yhdeltä tietokoneelta. Otathan siis puheenvuorosi esitysmateriaalin mukaan muistitikulla tai lataat sen pilvipalveluun.

Esittäjät:

- **Toni Ekroos (Vaasan yliopisto):** *Innovative leadership in the public sector: The role of adaptive innovation spaces in addressing complex challenges*
- **Timo Aarrevaara ja Alf Josefsen (Lapin yliopisto):** *Thanks queue – Waiting for departure at airport passenger processing system*
- **Ville-Pekka Niskanen (Vaasa yliopisto):** *Kriisitilanteiden metahallinta? Näkökulmia koronakriisin metahallintaan kansalaisluottamuksen, median ja valtionjohdon kautta tarkasteltuna*
- **Salla Maijala ja Aino Rantamäki (Vaasan yliopisto):** *Asiantuntijayhteistyö asiakasrajapinnassa. Julkisten palveluammattilaisten roolit arvon yhteisluomisessa*

Työryhmä 9: Public administration, management and governance

TILA/ LOCATION: F2060

Työryhmän vetäjä / Chair: Dr. Sorin Dan, Assistant Professor of Public Management, School of Management, University of Vaasa. 20 min presentation + 10 min discussion per paper/presentation.

Esittäjät/ authors & presentation:

- **Kanerva Kuokkanen, Marjukka Weide, Laura Horsmanheimo & Joonatan Virtanen:** *Roles assigned for citizens and civil society actors by the public administration: Case Finland*
- **Marjukka Mikkonen & Aleksi Niittymies:** *Liability or launchpad? Children as drivers for women's leadership roles in the non-profit sector*
- **Ville-Pekka Niskanen:** *Quality of Scientific Research in Reviews Produced by a Scientific Advisory Committee during the COVID-19 Pandemic – a Bibliometric Analysis of Studies Included in Reviews Conducted by the PMO's Scientific Advisory Committee*
- **TL Hill:** *Commons governance of block transactions: Embedding blockchains in community*
- **TL Hill:** *Orchestration from Below: Uncovering the Micro-Process Mechanisms of Shared Governance of a Global Inter-organizational Network*
- **Sorin Dan:** *Digital-Era Governance and New Public Management: Friends or Foes?*
- **Sorin Dan, Johanna Kalliokoski & Petra Melisa Benchiş:** *Human-centered design, power and AI*
- **Elias Pekkola, Tapio Juntunen, Johanna-Liljeroos-Cork, Romulo Pinheiro & Luiz de Andrade:** *Society's Spiritual Crises Tolerance – an attempt to define Finnish resilience*

TYÖRYHMÄTIEDOT / WORKING GROUP INFO

TYÖRYHMÄ 1: Sosiaali- ja terveystieteiden ja hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen

Työryhmän vetäjät: Johanna Lammintakanen, professori, Itä-Suomen yliopisto ja

Jaana Leinonen, tutkimusjohtaja, Lapin hyvinvointialue

Hyvinvointipalvelujen rakenteet, vastuut ja työnjaot kuntien ja alueiden välillä ovat muuttuneet hyvinvointialueiden aloitettua toimintansa. Muuttuvat toimintatavat edellyttävät sekä tietoa että osaamista hyvinvointiyhteistyön rakentamiseksi ja monimuotoisissa hyvinvointityön verkostoissa toimimiseksi. Laajemmalti kyse on hallitusta ja suunnitelmallisesta voimavarojen kohdentamisesta ja niiden hyödyntämisestä kansalaisten hyvinvointia ja turvallisuutta sekä palvelujen vaikuttavuutta edistävällä tavalla.

Hyvinvointipalvelujen kysymykset ovat moninaisia. Strategisesta näkökulmasta edellytetään vahvaa ja pitkäjänteistä strategiatyötä resurssien, vuorovaikutuksen ja yhteistyön ohjaamiseen. Operatiivisella tasolla kyse on muun muassa poikkihallinnollisten moniammatillisten/monitoimijaisen yhteistyökäytäntöjen rakentamisesta, palvelujen johtamisesta ja kehittämisestä, toimivista tiedon hallinnan ja tietojohdamisen käytännöistä sekä systemaattisesta toiminnan arvioinnista. Johtajien sitoutuminen ja aktiivinen em. asioiden kehittäminen ja edistäminen on ensiarvoisen tärkeää, jotta palvelujen asiakaslähtöisyyteen ja voimavarojen kohdentamiseen liittyvät tavoitteet toteutuvat.

Toivomme työryhmäämme eri näkökulmista teemaan kiinnittyviä esityksiä. Konteksteina voivat olla esimerkiksi sivistys-, sosiaali- ja terveystieteiden tai hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen. Esityksissä voi teemaa tarkastella esimerkiksi palvelurakenteen ja -prosessien, strategiatyön, digitalisaation, talouden, yhteistyön ja kumppanuuden, osaamisen tai tiedolla johtamisen näkökulmista. Voit tulla esittelemään työryhmään esimerkiksi tutkimus- tai kehittämishankettasi tai oman väitöstutkimuksesi suunnitelmaa tai tuloksia.

TYÖRYHMÄ 3: Digitalisaatio, tieto ja tulevaisuuden palvelut

Työryhmän vetäjät: Ville Kivivirta, yliopistonlehtori, Itä-Suomen yliopisto ja Marjo Suhonen, professori, Lapin yliopisto

Organisaatiot ja palvelut sekä tietoon liittyvät prosessit muuttuvat digitaalisen transformaation myötä. Muuttuvassa tilanteessa organisaatioilta edellytetään jatkuvaa osaamisen, johtamisen, prosessien ja toimintatapojen kehittämistä. Työntekijät puolestaan työskentelevät uudistuvan digiteknologian sekä muuttuvien käytäntöjen ja osaamisvaatimusten keskellä. Samaan aikaan kansalaiset odottavat organisaatioilta luotettavia ja turvallisia digitaalisia palveluita. Samalla muutos haastaa hallinnon tutkimuksen tarkastelemaan sitä mitä tutkitaan, kehittämään teoriaperustaa ja soveltamaan uusia menetelmiä.

Työryhmä on kiinnostunut organisaatioiden digitaaliseen transformatioon liittyvästä tutkimustiedosta hallinnon, palvelujen ja johtamisen uudistumisen näkökulmasta. Ryhmään toivotaan sekä aiempaan tutkimustietoon keskittyviä käsitteellisteoreettisia papereita että empiirisiä tutkimuspapereita. Lisäksi ryhmässä voi kuvata käynnissä olevia tai jo päättyneitä tutkimushankkeita.

Työryhmässä sovelletaan erityisesti organisaatioiden digitaalisen transformaation, e-governmentin, tiedonhallinnan ja tietojohdamisen tieteellisten keskustelujen keskeisiä käsitteitä ja teoreettisia lähtökohtia hallinnon ja palveluiden tutkimuksen ja kehittämisen teemoihin.

Eryityisesti toivomme osallistujia seuraavista teemoista:

- Digitalisaation yhteys organisaatioiden yhteistoiminnallisuuteen, vuorovaikutuksen muutokseen sekä toiminnan tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden vaatimuksiin, ihmiskeskeisyyttä unohtamatta.
- Luovuus ja innovaatiot vs. tuloksellisuus ICT-innovaatioiden hyödyntämisessä.
- Tulevaisuuden palveluiden organisointi, tietotarpeet, tiedonmuodostus ja tietoon perustuva johtaminen.
- Digitalisoituvan hallinnon, palvelujen ja johtamisen eettiset kysymykset, esimerkiksi tekoälyn hyödyntämiseen päätöksenteossa liittyvä problematiikka tai kansalaisten palvelujen saatavuuteen ja turvallisuuteen liittyvät keskustelut.

Työryhmä kokoaa yhteen digitalisaatiosta, tiedosta ja tulevaisuuden palveluista kiinnostuneet hallinnon, johtamisen, palveluiden ja organisaatioiden tutkijat eri tieteenalataustoilla ja kannustaa tutkimukseen erilaisista metodologisista ja tieteenfilosofisista lähtökohdista sekä erilaisissa konteksteissa.

Työryhmän kieli on suomi.

TYÖRYHMÄ 4: Julkisjohtaminen, kunnat ja alueet

Työryhmän vetäjä: Minna Joensuu, tutkimusjohtaja, Espoon kaupunki ja Tiina Lamminen, väitöskirjatutkija, Lapin yliopisto

Työryhmä tarkastelee julkisjohtamisen ajankohtaisia haasteita ja kehityssuuntia kuntien ja alueiden näkökulmasta. Kuntien ja alueiden julkisjohtaminen on murroksessa, ja sitä muovaavat monet tekijät, kuten väestörakenteen muutokset, digitalisaatio, alueiden eriytyminen, taloudelliset paineet sekä hallinnon ja palveluiden uudistamistarpeet. Myös monet muut kansalliset ja globaalit muutospaineet vaikuttavat kuntien ja alueiden arkeen. Samalla julkinen johtaminen on entistä julkisempaa esimerkiksi sosiaalisen median vuoksi. Näiden päällekkäisten ja osin erisuuntaisten muutosten keskellä julkisen johtamisen merkitys korostuu, kun kunnissa ja alueilla etsitään kestäviä ja innovatiivisia ratkaisuja esimerkiksi palvelujen tuottamiseen, hallintoon ja yhteisöllisyyteen.

Abstrakteissa voidaan käsitellä esimerkiksi:

Julkishallinnon ja -johtamisen muutostrendejä: Miten digitalisaatio, tekoäly, ilmastonmuutos ja väestörakenteen muutos vaikuttavat julkisen sektorin johtamiseen? Millaisia uusia toimintamalleja ja johtamiskäytäntöjä tarvitaan vastaamaan näihin haasteisiin?

Kuntien ja alueiden strategista johtamista: Miten kuntien ja alueiden strateginen suunnittelu ja johtaminen voivat tukea kestävästä kehitystä ja paikallista elinvoimaa? Miten voidaan edistää yhteistyötä eri toimijoiden välillä kuntien ja alueiden kehittämiseksi?

Kuntien ja alueiden hallintoa: Hyviä (ja huonoja) käytäntöjä julkisjohtamisessa – miten löytää hyviä ja luopua huonoista? Miten luottamushenkilötyötä ja siihen liittyvää yhteistyötä voisi kehittää?

Palveluiden johtamista ja innovaatioita: Millaisia innovatiivisia ratkaisuja ja palvelumalleja kuntien ja alueiden johtamisessa on kehitetty? Miten voidaan varmistaa, että kuntien ja alueiden palvelut vastaavat asukkaiden tarpeita ja odotuksia?

Monitasoista hallintaa ja aluekehitystä: Miten monitasoinen hallinta ja eri hallinnontasojen välinen yhteistyö vaikuttavat kuntien ja alueiden kehittämiseen? Miten kuntien ja alueiden johtamista voidaan kehittää tehokkaammaksi ja läpinäkyvämmäksi? Millaista on kuntien ja hyvinvointialueiden yhteistyö tai vastuunjako? Miten resursseja tulisi kohdentamista ja hallinnan kysymyksiä kuntien ja alueiden välisessä toiminnassa.

Työryhmään toivotaan eri tieteenalojen tutkijoiden ja käytännön toimijoiden esityksiä, jotka käsittelevät esimerkiksi kuntien ja alueiden johtamista, hallintoa, yhteistyörakenteita ja tulevaisuuden haasteita. Esitykset voivat olla teoreettisia tai empiirisiä tutkimuksia, ja toivotamme tervetulleiksi sekä jo päättyneet että käynnissä olevat tutkimukset.

Työryhmän esitysten kieli on suomi, abstraktit voivat olla myös ruotsin- tai englanninkielisiä. Tervetuloa mukaan jakamaan näkemyksiä julkisjohtamisen, kuntien ja alueiden ajankohtaisista kysymyksistä!

TYÖRYHMÄ 7: Systeemiajattelun hyödyntäminen hallinnon tutkimuksessa

Työryhmän vetäjät: Patrik Nordin, tutkijatohtori, Vaasan yliopisto, Aino Rantamäki, tutkijatohtori, Vaasan yliopisto ja Salla Maijala, projektitutkija, Vaasan yliopisto

Systeemiajattelussa on kyse tavasta hahmottaa erilaisista osista muodostuvia kokonaisuuksia sekä niiden sisäistä ja ulkoista vuorovaikutusta. Keskiössä on pyrkimys ymmärtää ja analysoida systeemin eri osien keskinäisriippuvuuksia ja kytkeytyneisyyttä, jolloin yksittäisten toimijoiden tai asioiden tarkastelun sijaan huomio kiinnittyy systeemin toimintaa hahmottaviin ajattelumalleihin. Systeemiajattelu ei ole yksi yhtenäinen tapa tehdä tutkimusta, vaan se kattaa erilaisista tulokulmista tulevia näkökulmia. Näitä voivat olla esimerkiksi kompleksisuusajattelu, ekosysteemit ja verkostot.

Systeemiajattelua voidaan hyödyntää esimerkiksi tutkimusilmiöiden ja -tarpeiden tunnistamisessa, monitieteisen tutkimuksen toteuttamisessa tai tutkimuksen teoreettisen viitekehyksen rakentamisessa. Systeemiajattelun ja siihen kytkeytyvien erilaisten teorioiden ja lähestymistapojen runsaus tarjoaa myös useita mahdollisuuksia hallinnon tutkijoille ja tutkimukselle. Jatkuva muutostila, jossa hallinto toteutuu osana laajempaa yhteiskunnallista kehitystä, tarjoaa edellytykset ymmärtää paitsi laajoja kokonaisuuksia myös yksilöiden ja (julkis)organisaatioiden kykyä olla osallisena näissä muutoksissa.

Työryhmämme kutsuu monitieteisiä ja moninäkökulmaisia tutkimuksia tarkastelemaan niitä erilaisia tapoja, joilla systeemiajattelua voidaan hyödyntää hallinnon tutkimuksessa ja hallintoa koskevien haasteiden tarkastelussa. Empiiristen tutkimusten lisäksi tervetulleita ovat systeemiajattelun lähtökohdat tunnistavat teoreettiset tutkimukset sekä tutkimusmenetelmiin keskittyvät esitykset. Myös ideavaiheessa olevat tutkimusaihiot ovat tervetulleita.

Ryhmästä kiinnostuneita pyydetään lähettämään lyhyt, enintään 400 sanan, abstrakti, joka kuvaa pääpiirteittäin esitettävän tutkimuksen sisältöä ja kytkeytymistä systeemiajatteluun. Työryhmän mahdollisia työskentelykieliä ovat suomi, ruotsi ja englanti.

TYÖRYHMÄ 9: Public administration, management and governance**Työryhmän vetäjä/Chair: Dr. Sorin Dan, Assistant Professor of Public Management, School of Management, University of Vaasa.**

This English-speaking panel, chaired jointly by Assistant Professor Sorin Dan and Professor Christoph Demmke from the University of Vaasa, will discuss papers and presentations in English on the theme of the conference as well as more generally on public administration, public management and public governance topics. With this panel we aim to give the opportunity to both Finnish and non-Finnish speaking scholars at all levels (PhD, post-doc as well as senior scholars) to present their work and papers in English in order to receive feedback and share ideas with other scholars who are working in Finland. We also aim to build a community of scholars who can share their ideas in English and in this way participate fully and benefit from the conference as well as beyond the conference.

English-speaking working group

ABSTRAKTIT / ABSTRACTS

TYÖRYHMÄ 1: Sosiaali- ja terveystalvetut sekä hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen

Työryhmän vetäjät: Johanna Lammintakanen, professori, Itä-Suomen yliopisto ja Jaana Leinonen, tutkimusjohtaja, Lapin hyvinvointialue.

Arjen sujuvuus kotona asuvien ikäihmisten hyvinvoinnin perustana – kansatutkimuksellinen näkökulma integroituihin hyvinvointipalveluihin

Kirsi Ilola, Itä-Suomen yliopisto, Sosiaali- ja terveysjohtamisen laitos, kirsi.ilola@uef.fi

Hyvinvointipalvelujen rakenteelliset muutokset uudistavat kuntien ja hyvinvointialueiden välisiä vastuunjakoja ja integraatiotarpeita. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vastuiden jakautuminen eri toimijoille korostaa laaja-alaisen integraation ja monialaisen yhteistyön merkitystä ikääntyvän väestön monimuotoisiin palvelutarpeisiin vastaamiseksi. Eri hallinnonalojen välinen yhteistyö ja julkista sektoria laajemmat verkostot, jotka huomioivat myös kansalaisten asiantuntijuuden, näyttäytyvätkin hyvinvoinnin turvaamisen näkökulmasta entistä välttämättömämpinä.

Kotona itsenäisesti tai vielä vähäisten palvelujen turvin pärjäävien ikäihmisten arjen sujuvuuden ja hyvinvoinnin kysymykset ovat moninaisia. Hallinnollisia uudistuksia, kuten integraatiota koskevat valinnat heijastuvat laajasti yhteiskunnan eri tasoille vaikuttaen konkreettisesti eri toimijoiden ja siten myös ikääntyvien kansalaisten arkeen. Vaikka tavoitteet hyvinvointia tukevista, monialaisista ja yhteentoimivista palveluista ovat keskeisiä, näyttäyty niiden saavuttaminen haasteellisena niukentuvien resurssien suunnatessa katseen palvelujärjestelmän kriittisimpiin kohtiin. Tällöin katveeseen jää tavanomaisen arjen merkityksellisyys ja aktiivisuus, joka ei resurssitehokkuutta korostavassa viitekehyksessä näyttäyty tuottavana.

Tutkimuksen suuntaaminen kotona asuviin ikäihmisiin, joiden palvelutarpeet ovat vielä vähäiset, tuo integraatiotutkimukseen ennakoivan ja arjen kokemuksista orientoituvan näkökulman avaten samalla näkymiä integroituvien hyvinvointipalvelujen kipupisteisiin. Ymmärrys kotona itsenäisesti tai vähäisten palvelujen turvin pärjäävien ikäihmisten arjen sujuvuudesta ja sitä haperruttavista tekijöistä voikin auttaa ymmärtämään integraation käytännön vaikutuksia tavalla, jota ylhäältä ohjattu ja järjestelmälähtöinen strategiatyö ei kykene tavoittamaan. Samalla se myös herättelee pohtimaan integraatioon liittyvien asiakaslähtöisten tavoitteiden saavuttamista avaamalla näkymiä siihen, miten asumista ja arjen sujuvuutta koskevat valinnat kietoutuvat toimijuuskokemuksiin ja heijastuvat laajempiin palvelujen integraatiotarpeisiin.

Esitys pohjautuu empiiriseen kansatutkimukseen, jossa ikääntyvät kansatutkijat ovat toimineet tasavertaisina tutkijakumppaneina kaikissa tutkimuksen vaiheissa. Kansatutkijoiden aktiivinen osallisuus ja aidot vaikuttamismahdollisuudet ovat ohjanneet tutkimusta tarkastelemaan niitä asioita, jotka ovat merkityksellisimpiä ikäihmisille itselleen. Kansatutkimuksellisen lähestymistavan myötä kokemukset arjen sujuvuudesta ja palveluista tulevat ymmärrettäviksi ikäihmisten omasta elämismaailmasta käsin. Esityksessä pohditaankin kansatutkimusprosessiin pohjautuen mm. sitä, miten muuttuvat hyvinvointipalvelujen rakenteet ja vastuunjaot heijastuvat kotona asuvien ikäihmisten arkeen ja miten arjen kokemuksia voidaan hyödyntää palvelujen kehittämisen ja hallintotieteellisen tutkimuksen suuntaamisen lähtökohtana, sekä millaista tietoa ikäihmisten elämismaailmasta motivoituvan ja metodologisen koettelun kautta avautuu.

Esityksessä keskitytään kuvaamaan kanssatutkimukseen pohjautuvaa tutkimusasetelmaa ja nostamaan esille alustavia tutkimustuloksia sekä pohditaan kanssatutkimuksellisen lähestymistavan paikkaa hallintotieteellisen tutkimuksen kentällä, jossa sen mahdollisuudet ovat vasta avautumassa.

Harkinta ikääntyneiden asiakas- ja palveluohjauksessa kolmella hyvinvointialueella – ammattilainen puun ja kuoren välissä

Katja Valkama (SeAMK), Tiina Hautamäki (SeAMK), Hilla Kiuru (JYU), Andrea Lorenz-Wende (JYU), Merja Sinkkonen (TAMK), Heli Valokivi (JYU) ja Paula Vasara (JYU)

Suomalainen hyvinvointijärjestelmä on muutoksen kourissa. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskityksen tutkimusasetelmaa ja nostamaan esille alustavia tutkimustuloksia sekä pohditaan kanssatutkimuksellisen lähestymistavan paikkaa hallintotieteellisen tutkimuksen kentällä, jossa sen mahdollisuudet ovat vasta avautumassa.

Suomalainen hyvinvointijärjestelmä on muutoksen kourissa. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskityksen tutkimusasetelmaa ja nostamaan esille alustavia tutkimustuloksia sekä pohditaan kanssatutkimuksellisen lähestymistavan paikkaa hallintotieteellisen tutkimuksen kentällä, jossa sen mahdollisuudet ovat vasta avautumassa.

Suomalainen hyvinvointijärjestelmä on muutoksen kourissa. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskityksen tutkimusasetelmaa ja nostamaan esille alustavia tutkimustuloksia sekä pohditaan kanssatutkimuksellisen lähestymistavan paikkaa hallintotieteellisen tutkimuksen kentällä, jossa sen mahdollisuudet ovat vasta avautumassa.

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan yksittäisten palveluohjaajien näkemyksiä uusien hyvinvointialueiden palvelujen myöntökriteereistä sekä palvelujen myöntämiseen liittyvästä harkinnasta. Viranomaisella on käytössä kahteen eri osa-alueeseen jaettava harkintavaltaa eli tarkoituksenmukaisuusharkintaa ja oikeusharkintaa. Tarkoituksenmukaisuusharkinta on vapaata harkintaa, kun taas oikeusharkinta on sidottua harkintaa. Tarkoituksenmukaisuusharkinta perustuu tarkoituksenmukaisuusnäkökohtiin, mutta oikeusharkinnassa käytetään tiettyjä ennalta määriteltyjä kriteereitä. (Mäenpää, 2016). Palveluohjaajalla voi olla käytössään ammatillista ja hallinnollista harkintavaltaa (Hvinden, 1994). Harkinta kytkeytyy asiakasturvallisuuteen. Asiakasturvallisuuden varmistamiseksi harkintavallan onnistunut käyttö edellyttää sosiaalityön laaja-alaista osaamista sekä sosiaalihuollon ja erityislainsäädännön asiantuntijuutta. Lisäksi tarvitaan ammattitaitoa sovitaa laatusuosituksia yhteen lainsäädännön kanssa.

Tarkasteltava aineisto on kerätty IPO-hankkeessa. Aineisto on kerätty viidessä fokusryhmähaastattelussa, joihin osallistui kaikkiaan 25 asiakas/palveluohjaajaa kolmelta hyvinvointialueelta keväällä 2024 aikana. Aineisto on analysoitu narratiivisella analyysillä. Haastatteluista on analysoitu sitä, miten kriteeristö on muuttunut hyvinvointialueiden käynnistymisen myötä sekä miten niiden noudattaminen sujuu palveluohjauksessa. Lisäksi tarkastellaan, miten päätöksiä perustellaan, milloin on tilaa harkinnalle sekä miten asiakasturvallisuus näyttäytyy harkinnan yhteydessä asiakas- ja palveluohjaajien näkökulmasta.

Avoimen dialogin malli osaksi uutta sosiaali- ja terveystalouden uudistusta valtakunnalliseksi reformiksi
Maija-Sofia Ulmanen, Väitöskirjatutkija, YTM, FM, Vaasan yliopisto, johtamisen yksikkö, julkisoikeus

Esityksessä osoitetaan, että nykyistä sosiaali- ja terveyspalvelujärjestelmää olisi tarvetta ajatella uudesta ja tuoreesta näkökulmasta koettujen haasteiden – esimerkiksi mielenterveyspalveluihin kohdistuvien suurten asiakasmäärien - ratkaisemiseksi. Nykyisen palvelujärjestelmän jäykkyys perustuu usein ylhäältä alaspäin suuntautuvaan, resurssiperusteiseen ajattelutapaan, jossa diagnoosi ja lääkärin lähete ovat avun saannin edellytyksiä. Tällaiset käytännöt luovat kuitenkin esityksen mukaan pullonkauloja, erityisesti matalan kynnyksen palveluissa, ja estävät monia avun tarvitsijoita saamasta nopeasti tarvitsemaansa tukea. Näin avun tarve ehtii usein kriisiytyä ja henkilön tai perheiden tila mahdollisesti pahentua. Esityksessä esitetään myös uudenlaista ajattelua liittyen erityisesti psykiatriseen diagnostiikkaan sisältyvästä tulkinnanvaraisuudesta. (ks. esim. Bergström, 2022) ja kysytään, että ovatko mielensairaudeksi nimetyt yksilön elämässä havaitut ilmiöt pikemminkin systeemitason, kuin yksilön sairauksia?

Kompleksisen systeemitutkimuksen näkökulmasta esitelmässä osoitetaan, että palvelurakennetta ja niiden prosesseja olisi hyvä kehittää erityisesti psykiatrisen ja neuropsykiatrisen diagnostiikan kentällä mm. asiakasmäärien hallitsemiseksi ja hillitsemiseksi: esimerkiksi Tomi Bergströmin teoksessa Mielettömyyden häiriö: psykiatrian ongelma ja sen ratkaisu (2022) tuodaan esille, kuinka diagnoosikeskeisyys tukkii palvelujärjestelmän ja hidastaa avun saantia. Tämä johtaa esimerkiksi tilanteisiin, joissa potilaat joutuvat odottamaan tarpeettoman kauan ennen kuin pääsevät hoitoon, mikä kuormittaa palvelujärjestelmää kohtuuttomasti ja saattaa estää oikea-aikaisen avunsaannin.

Sen sijaan, että hoito perustuisi lääkehoitoon ja diagnoosien kautta tapahtuvaan ohjaukseen, esitelmässä osoitetaan, että palveluiden painopiste tulisi siirtää kohtaamiseen, yhteisöllisyyteen ja Jaakko Seikkulalta peräisin olevan avoimen dialogin malliin. Tällainen lähestymistapa vähentäisi sosiaali- ja terveysjärjestelmäämme kohdistuvaa ylikuormitusta, nopeuttaisi avun saantia ja parantaisi hoidon laatua ja olisi myös kustannustehokasta koko järjestelmän kannalta. Dialogiseen hoitomalliin siirtyminen valtakunnallisella tasolla osana sosiaali- ja terveystalouden reformia voisi potentiaalisesti vähentää pahoinvoinnin määrää ja laatua, koska hoidon tavoitteena on kohdata ihmiset heidän todellisten tarpeidensa mukaisesti, jossa ensisijaisena polkuna järjestelmänä emme tarjoaisikaan oireisiin sopivaa diagnoosia ja lääkehoitoa. Avoimen dialogin malli heijastaa esityksen mukaan systeemijärjestelmän perusperiaatteita ja mahdollistaa hoitokäytäntöjen uudistamisen tavalla, joka vastaa paremmin sekä yksilöiden että yhteisöjen tarpeisiin.

Artikkelissa, ”The effectiveness of a peer-staffed crisis respite program as an alternative to hospitalization” Bouchery kollegoineen osoittaa, kuinka vertaistyöntekijöiden ylläpitämät kriisihoito-ohjelmat ovat tehokas ja vähemmän kuormittava vaihtoehto perinteiselle sairaalahoidolle ja lääkehoidolle (2018); Buusin, ja kollegoidensa artikkelissa ”Adapting and implementing open dialogue in the Scandinavian countries: a scoping review” puolestaan tarkastellaan avoimen dialogin mallin soveltamista Pohjoismaissa ja tulokset ovat olleet varsin lupaavia: Artikkelin mukaan avoin dialogi vähensi mm. lääkehoidon tarpeellisuutta. Näitä tutkimustuloksia olisi hyvä hyödyntää sosiaali- ja terveyspalveluidemme kehittämiseksi ja yleisen hyvinvoinnin lisäämiseksi.

Johtajat puristuksessa - Sosiaalihuollon johtaminen ja sen tulevaisuus hyvinvointialueilla (PURJO) -hanke - aineistonkeruu ja hahmotelmia tuloksista

Kekäläinen Ulla, projektitutkija, Itä-Suomen yliopisto

Hyvinvointialueet voidaan nähdä uudenaikaisina julkishallinnon toimijoina, joiden tehtävänä on integroida sosiaali- ja terveyspalveluista uudenaikaisia kokonaisuuksia. Palveluiden integrointi vaatii onnistuakseen sektorirajat ylittävää yhteensovittavaa johtamista. Yhteensovittavalla johtamisella tarkoitetaan organisaatioiden välillä tai niiden sisällä tapahtuvaa sektorirajat ylittävää johtamista, jolloin johtajat yhteistyössä edistävät yhteisten tavoitteiden saavuttamista. Sosiaali- ja terveydenhuollossa yhteensovittavan johtamisen tutkiminen on ajankohtaista, sillä johtaminen näyttää usein yksilöllähtöisenä, oman siilon tai vastualueen johtamisena ja oman yksikön tuloksentehtävänä. Kuitenkin palveluiden yhteensovittaminen ja uudenlaisten palveluketjujen rakentaminen hyvinvointialueilla korostavat myös johtajien tehtävissä yhteensovittavaa johtamista. Irroutuminen omasta vastuualueesta laajempaan näkökulmaan voi olla vaativa tehtävä johtajille ja siksi sen tutkiminen onkin ajankohtaista. Yhteensovittava johtaminen ei ole myöskään käsitteellisesti selkeästi määritelty ja siksi sen tutkiminen on tärkeää.

Johtajat puristuksessa - Sosiaalihuollon johtaminen ja sen tulevaisuus hyvinvointialueilla (PURJO) -hankkeessa keskitytään erityisesti Sosiaalihuollon johtamiseen osana hyvinvointialueiden yhteensovittavaa johtamista. Hanke on Sosiaali- ja terveysministeriön rahoittama kaksivuotinen, VTRrahoitteinen hanke. Sosiaalihuollon johtamisen on kuvattu olevan eri tahoilta (esim. lainsäädäntö) tulevien odotusten ja paineiden puristuksessa. Lisäksi sosiaalihuolto on nähty usein sote-palvelujen toissijaisena toimijana, vaikka esimerkiksi hyvinvoinnin edistäminen ja sosiaalisen eriarvoisuuden vähentäminen ovat tekijöitä, jotka vaikuttavat keskeisesti myös terveyteen ja kansalaisten hyvinvointiin. Sosiaalihuollon johtamista tarkastellaan tässä hankkeessa 1) sosiaalihuollon johtajien näkökulmasta sekä kansallisesti että kahdella hyvinvointialueella, 2) kahden hyvinvointialueen poliittisten päättäjien näkökulmasta. Näiden kautta rakentuu kokonaiskuva sosiaalihuollon johtamisesta ja sen asemasta hyvinvointialueilla yhteensovitettaessa palveluja ja johtamista. Sosiaalityön ja laajemmin sosiaalihuollon johtamista on tutkittu kansallisesti ja kansainvälisesti hyvin vähän ja varsinkin kansallinen tutkimus on vanhaa. Hanke tuottaa sosiaalihuollon johtamisesta, sen asemasta ja roolista integroitujen palvelujen johtamisen yhteensovittamisessa tutkittua tietoa, joka on merkittävä avaus sosiaalihuollon, ja sosiaalityön, johtamisen kansalliseen ja kansainväliseen tieteelliseen keskusteluun ja käytäntöjen kehittämiseen.

Esityksessä keskitytään kuvaamaan PURJO-hankkeen tutkimuskokonaisuutta ja keväällä 2024 toteutettua aineistonkeruuta kokonaislaajuudessaan. Aineisto koostuu sosiaalihuollon johtajille suunnatusta valtakunnallisesta kyselytutkimuksesta ja kahdelle hyvinvointialueelle suunnatusta tapaustutkimuksesta, joissa haastateltiin sosiaalihuollon johtajia ja poliittisia päätöksentekijöitä. Esityksessä kuvataan sosiaalihuollon johtajilta kerättyä ainutlaatuista aineistoa ja alustavia hahmotelmia tulevista julkaisuista.

Monitoimijaisen yhteistyön johtaminen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen yhdyspinnoilla**Vilma Portti**, väitöskirjatutkija, Lapin yliopistovilma.portti@ulapland.fi**Jaana Leinonen**, dosentti, tutkimusjohtaja, Lapin hyvinvointialue**Marjo Suhonen**, professori (ma.), Lapin yliopisto

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen murros on konkretisoitunut sosiaali- ja terveystalouden järjestämisvastuun siirryttyä hyvinvointialueille. Kuntien ja hyvinvointialueiden on yhdessä löydettävä keinot asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen, molempien asiantuntijuutta hyödyntäen ja tehden yhteistyötä myös muiden organisaatioiden ja yhteisöjen, kuten järjestöjen kanssa. Organisaatioiden on kyettävä todentamaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen liittyvän yhteistyön vaikutukset, jotta resurssit monitoimijaiselle yhteistyölle voidaan varmistaa. Tämä kiinnittää huomion myös yhdyspintatyön johtamiseen, jota haastavat kokonaisuuden jakautuminen eri vastuu tahoille sekä kokonaiskuvan muodostamisen haaste suuren osan hyvinvoinnin edistämisen toiminnoista sijoittuessa myös sosiaali- ja terveystalouden sekä kuntien toiminnan ulkopuolelle. Johtajuus monitoimijaisessa yhteistyössä vaatii jatkuvaa uudelleen asemoitumista muuttuviin tarpeisiin ja pirstaloituu erilaisiin, usein verkostoihin kytkeytyviin tehtäviin, joissa voi toimia myös muiden organisaatioiden johtajia ja henkilöstöä. Johtajuudella on kurottava kumppanuudessa toimivien organisaatioiden tarpeita yhteen niin, että ne muodostavat ratkaisuja hallintorajat ylittäviin ilmiöihin. Aiempaa tutkimustietoa siitä, millaista johtajuuden ja koordinaation tulisi hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen yhdyspinnoilla käytännössä olla, on kuitenkin vielä vähän. Tutkimus kytkeytyy keskusteluun verkostomaisesta johtamisesta osana hallinnon tutkimusta.

Tutkimuksessa tarkastellaan monitoimijaisen yhteistyön johtamista hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen yhdyspinnoilla. Tarkoituksena on tuottaa tietoa siitä, millaisia näkemyksiä asiantuntijat liittävät hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen yhdyspintojen johtamiseen hyvinvointialueiden käynnistymisen jälkeisenä aikana. Tutkimuksella etsitään vastausta seuraaviin kysymyksiin: Millaisia näkemyksiä asiantuntijoilla on hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen monitoimijaisen yhdyspintatyön johtamiseen? Aineistona käytetään Vahva sote Lapin hyvinvointialueella – hankkeessa tehtyjä asiantuntijahaastatteluja (n=23). Aineisto analysoidaan aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä.

Alustavien tulosten perusteella hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen liittyvässä monitoimijaisen yhteistyön johtamisessa pidetään keskeisenä johdon ja päättäjien sitoutumista. Tärkeänä pidetään myös organisaatioiden yhteistä, alueellista strategiatyötä, jotta verkostojen tavoitteet ja toimenpiteet ovat linjassa kunkin organisaation strategian kanssa. Tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen monitoimijaisen yhteistyön kehittämisessä hyvinvointialueilla ja kunnissa.

Organisaatioiden välisen yhteistyön johtaminen sosiaali- ja terveysalalla: Kartoittavan katsauksen protokolla

Minna Ylisirniö¹, Moona Huhtakangas², Outi Kanste^{1,3}

¹ Lääketieteen tekniikan ja terveystieteiden tutkimusyksikkö, Oulun Yliopisto

² Sosiaali- ja terveysjohtamisen laitos, Itä-Suomen yliopisto

³ Medical Research Center Oulu, Oulun yliopistollinen sairaala, Oulun Yliopisto

Organisaatioiden välinen yhteistyö on organisaatioiden tiedon, resurssien, toimintojen ja valmiuksien jakamista, jolla saavutetaan tavoitteita, joita organisaatiot eivät voisi saavuttaa yksin. Eri sektoreiden välinen yhteistyö on lisääntynyt koska, yhteistyössä toimivat organisaatiot pyrkivät saavuttamaan jotain, mitä he eivät pystyisi saavuttamaan yksin. Sosiaali- ja terveysalalla korostuu organisaatioiden välinen yhteistyö terveyden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämiseksi sekä kompleksisiin haasteisiin vastaamiseksi. Yhteistyön johtaminen on todettu yhdeksi tärkeimmäksi tekijäksi, joka lisää kykyä toimia yhdessä eri organisaatioiden edustajien kanssa, mutta koottua tutkimustietoa ei juurikaan löydy organisaatioiden välisen yhteistyön johtamisesta sosiaali- ja terveysalalla. Organisaatorajat ylittävässä yhteistyön johtamisessa painottuu horisontaalinen johtaminen, jossa johtajalla ei ole johdettaviin muodollista johtamisvastuuta. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on tutkimustietoon perustuen tunnistaa organisaatioiden välisen yhteistyön johtamisen ominaispiirteitä sosiaali- ja terveysalalla.

Tutkimusmenetelmänä on kartoittava katsaus (scoping review), joka toteutetaan Joanna Briggs Instituutin protokollan mukaisesti. Sisäänotto- ja poissulkukriteerit määritellään PCC-viitekehyksen mukaisesti. Katsaukseen otetaan mukaan laadulliset, määrälliset ja mixed methods alkuperäistutkimukset suomen, ruotsin ja englannin kielellä, jotka käsittelevät organisaatioiden välisen yhteistyön johtamista sosiaali- ja terveysalan yhdyspinnoilla. Haku tehdään ilman aikarajausta relevantteihin tietokantoihin, joita ovat PubMed, CINAHL, Scopus, ProQuest ja Medic sekä julkaisemattomat tutkimukset ja harmaakirjallisuus haetaan MedNar-tietokannasta. Tiedon haun tulokset viedään Covidence-ohjelmaan, jossa vähintään kaksi toisistaan riippumatonta tutkijaa suorittaa itsenäisesti tutkimusten valinnan sisäänottokriteerien perusteella ja tarvittaessa kolmas tutkija ratkaisee mahdolliset konfliktit. Haku- ja valintaprosessi raportoidaan kokonaisuudessaan järjestelmällisessä katsauksessa, ja se kuvataan visuaalisesti PRISMA-kaaviossa. Analyysimenetelmänä käytetään narratiivista synteesiä. Tulosten raportoinnissa käytetään PRISMA-ScR-tarkistuslistaa. Protokolla rekisteröidään Open Science Framework-alustalle.

Tulokset auttavat kehittämään ja arvioimaan organisaatioiden välistä yhteistyötä ja yhteistyön johtamista sosiaali- ja terveydenhuollon yhdyspinnoilla sekä kehittämään sosiaali- ja terveydenhuollon johtajien koulutusta. Tutkimustuloksia voidaan myös hyödyntää sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämiseen liittyvään päätöksentekoon sekä yhdyspintatyön yhteistyörakenteiden muodostamiseen. Sosiaali- ja terveydenhuollon organisaatorajat ylittävällä toimivalla yhteistyöllä vaikutetaan kansalaisten terveyteen, hyvinvointiin ja turvallisuuteen.

Mielenterveyspalveluihin liittyvä poliittinen päätöksenteko maakunnallisissa sosiaali- ja terveyspalvelukuntayhtymissä - poliittisten luottamushenkilöiden näkökulma

Kaisa-Johanna Yli-Tokola, HTM, Jatko-opiskelija, ammatillisten aineiden opettaja

Welfare, Health and Management-tohtorihjelma

Itä-Suomen yliopisto, Yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekunta

Poliittinen päätöksenteko on prosessi ja keskeinen osa demokraattista järjestelmää, jossa kansalaiset voivat vaikuttaa heidän elämäänsä koskeviin asioihin. Tutkimuksen tarkoituksena on kuvailla mielenterveyspalveluita koskevaa poliittista päätöksentekoa sote-kuntayhtymissä Itä- ja Pohjois-Suomessa poliittisten luottamushenkilöiden näkökulmasta. Tavoitteena on saada ymmärrys siitä, miten sote-kuntayhtymien poliittisessa päätöksenteossa on huomioitu mielenterveyspalvelujen saatavuus, kattavuus ja tarpeenmukaisuus poliittisten luottamushenkilöiden näkökulmasta tarkasteltuna sekä tuottaa tietoa, jota voidaan hyödyntää nykyisten hyvinvointialueiden mielenterveyspalveluihin liittyvässä poliittisessa päätöksenteossa huomioiden palvelujen käyttäjien tuottama kokemustieto ja palvelutarpeet. Lisäksi tutkimuksen tavoitteena on saada käsitys siitä, millaista tietoa päätöksenteon tukena käytetään ja miten palveluita kehitetään sisällöllisesti, jotta ne vastaisivat entistä paremmin asiakkaiden palvelutarpeisiin alueilla, joissa mielenterveyshäiriöiden esiintyvyys on runsasta. Tässä tutkimuksessa vastataan seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

Miten poliittiset luottamushenkilöt kokevat mielenterveyspalveluihin liittyvän poliittisen päätöksenteon saatavuuden, kattavuuden ja tarpeenmukaisuuden lähtökohdista?

Millaista tietoa luottamushenkilöt käyttävät mielenterveyspalveluja koskevassa poliittisessa päätöksenteossaan?

Miten luottamushenkilöt hyödyntävät kokemustietoa mielenterveyspalveluihin liittyvässä poliittisessa päätöksenteossaan?

Tässä tutkimuksessa mielenterveyspalveluita tarkastellaan kokonaisuutena, johon sisältyvät myös päihde- ja peliriippuvuudet sekä itsemurhien ehkäisytyö. Tämä käsitteellinen linjaus perustuu kansalliseen mielenterveysstrategiaan.

Tutkimuksen aineisto kerättiin puolistrukturoiduilla teemahaastatteluilta vuonna 2022. Haastatteluihin osallistui kahdeksan sote-kuntayhtymän yhtymähallituksen jäsentä sekä yksi yhtymävaltuuston jäsen Itä- ja Pohjois-Suomesta. Aineisto analysoitiin sisällönanalyysillä.

Poliittiset luottamushenkilöt kokivat, ettei päätöksenteossa hahmoteta mielenterveys- ja riippuvuusongelmien laajuutta yhteiskunnallisesti ja kansantaloudellisesti. Tähän vaikuttaa poliitikon oma arvo- ja kokemusmaailma. Mielenterveyspalvelujen vaikuttavuuden haasteina nähtiin palveluintegraatio ja resurssivaje. Sairaalapaikkoja on vähennetty runsaasti, eikä avohoito ole kehittynyt samaan tahtiin, jolloin mielenterveyspalvelujen käyttäjistä tuli palvelujärjestelmän väliinputoajia. Luottamushenkilöt kuvasivat maakunnallisten sote-kuntayhtymien kamppailevan henkilöstö- ja rahavajeen kanssa ja sama kehityssuunta on jatkunut nykyisillä hyvinvointialueilla.

Mielenterveyspalvelujen saatavuus nähtiin ongelmien ennaltaehkäisyn edellytyksenä. Luottamushenkilöiden näkökulmasta mielenterveyspalvelujen keskeisimpiä kehittämistarpeita ovat ennaltaehkäisevien peruspalveluiden, riippuvuusongelmien hoidon sekä lasten ja nuorten palveluiden vahvistaminen ja saatavuuden parantaminen. Mielenterveyspalveluissa on tarpeen huomioida aktiivisemmin asiakkaan perhe ja lähipiiri sekä tarjota tukea ja apua myös heille.

Päätöksenteon tueksi tarvitaan enemmän vaikuttavuustietoa sekä ajantasaista tutkimus- ja kokemustietoa. Luottamushenkilöiden näkökulmasta mielenterveyspalvelujen käyttäjien osallisuutta tulee vahvistaa osallisuusneuvostojen ja asiakasraatien muodossa. Osallisuuden vahvistamisen haasteina nähdään

yhteiskunnan ja yksilöiden asenteet. Luottamushenkilöt kokivat yhteiskunnassamme mielenterveyden haasteisiin liittyvän stigman olevan niin vahva, että se estää jopa poliitikkoja kertomasta omista mielenterveyden haasteistaan julkisesti. Vaikuttavat käytänteet maakunnallisista sote-kuntayhtymistä olisi syytä saada hyvinvointialueiden käyttöön. Lisäksi poliitikon täytyy pystyä tekemään rohkeita valintoja ja tarkastelemaan asioita koko alueen näkökulmasta, ei pelkästään oman kunnan lähtökohdista käsin.

Resilienssi terveydenhuollossa: yksilön ja systeemin resilienssin rajapinnat

Emmi Siirtola, väitöskirjatutkija, Johtamisen ja talouden tiedekunta, Tampereen yliopisto

Maailmanlaajuisen koronapandemiakriisin keskellä resilienssi nousi käsitteenä kaikkien huulille. Se kuvaa taitoa ylläpitää toimintakykyä kriiseissä sekä mahdollisuutta palautua koitoksen jäljiltä. Resilienssiä voidaan tutkia niin yksilön, organisaation tai yhteiskunnan tasolla. Mutta mikä on yksilön ja organisaation resilienssien välinen suhde? Entä yhteiskunnan ja organisaation, tai yhteiskunnan ja yksilön resilienssin välinen rajapinta? Millaisia valumia niiden välillä on? Kenellä on vastuu resilienssistä ja sen kehittämisestä?

Suomen sosiaali- ja terveyspalveluiden uudistuksen, sekä suurten ikäluokkien ikääntymisen myötä terveyspalveluiden kestävyys – ja se resilienssi, on todella koetuksella. Uunituoreena väitöskirjatutkijana Tampereen yliopiston Johtamisen ja talouden tiedekunnassa olen kiinnostunut tutkimaan resilienssiä terveydenhuollon ekosysteemin eri tasojen rajapinnoilla, mikro, meso ja makrotasoilla ja niiden välillä. Terveydenhuollossa nuo kolme resilienssin tasoa ovat: 1) mikro: yksilöt, henkilöstö, henkilökunta, 2) meso: organisaatiot, toiminnassa oleva terveydenhuoltojärjestelmä, aluetaso, sekä 3) makro: valtion taso, lainsäädäntö.

Ensimmäinen väitöskirjani artikkeleista on tekeillä oleva systemaattinen kirjallisuuskatsaus, joka käsittelee sosiaalipoliittisia päätöksiä viimeisen kahdenkymmenen vuoden ajalta, ja sitä, onko resilienssi ollut strategisesti tavoiteltua ja sen synnyttäminen suunnitelmallista, vai onko se syntynyt itsestään, niin sanotusti sattumien summana. Tämä ei sinänsä liity suoraan terveydenhuoltoon, vaikka moni tekstiini suodattuneista artikkeleista suoraan sotea tutkiikin. Tulisin esittelemään Hallinnon tutkimuksen päiville 2024 väitöskirjani kokonaisidea ja hakemaan siihen näkökulmia alan asiantuntijoilta, untuvikko kun olen.

main keywords for my research: resilience, health care, social and welfare services, ecosystem approach, interfaces (between micro, meso and macro), systemic resilience, social policy resilience, organizational resilience, workplace/personal/staff resilience (work identity)

Implementing ABC's of Mental Health in the workplace: introduction of a PhD study

Hanna Tervo, YTM, Projektikoordinaattori, Itä-Suomen yliopisto | UEF, Sosiaali- ja terveysjohtamisen laitos

My study is participative action research of the implementation of mental health promotion intervention. I will present my study design and describe the implementation process and data collection.

I approach the implementation as hands-on work for change. Action research examines what kind of tension is needed to create action (Lewin, 1951, 1951) and the created tension is conducted with intervention implemented through research (Eskola, 1998). The definition of context is the preface which also continues within the implementation process as configuration of mechanisms. The first step is to form the problem and goal within the organization context (Jyrkämä, 1983; Zuber-Skerritt & Fletcher, 2007.)

Mental health promotion is multidisciplinary practice delivering positive mental health (Jane-Llopis et al., 2005). The mental health promotion intervention is the ABC's of Mental Health which consists three main messages (A= act, B = belong, C= commit). Messages are built for universal adaptation and based on

people's beliefs concerning mental health (Donovan et al., 2007). The intervention has a salutogenic approach and it is not just about making the change possible by right recourses but to support the understanding and noticing opportunities in the interaction with individuals, community, and environment (Vaandrager & Kennedy, 2022). As the implementation of the intervention proceeds the context evolves with the gained understanding.

From organization representative perspective mental health intervention implementation at workplace can rise multiple worries; available resources; complexity; awareness; knowledge and expertise; time (separate from other resources); commitment; openness for measurement; communication; trust; and lastly integration in policy (Coppens et al., 2023). In my study I try to tackle worries with participative action research and the use of Consolidated Framework of Implementation Research. The use of implementation theory in my study is not yet clear and I try to find answers with carrying along e.g. sociotechnical theory in organization development.

References

- Coppens, E., Hogg, B., Greiner, B. A., Paterson, C., de Winter, L., Mathieu, S., Cresswell-Smith, J., Aust, B., Leduc, C., Van Audenhove, C., Pashoja, A. C., Kim, D., Reich, H., Fanaj, N., Dushaj, A., Thomson, K., O'Connor, C., Moreno-Alcázar, A., Amann, B. L., & Arensman, E. 2023. Promoting employee wellbeing and preventing non-clinical mental health problems in the workplace: a preparatory consultation survey. *Journal of Occupational Medicine and Toxicology*, 18(1). <https://doi.org/10.1186/s12995-023-00378-2>
- Donovan, R. J., Henley, N., Jalleh, G., Silburn, S. R., Zubrick, S. R., & Williams, A. 2007. People's beliefs about factors contributing to mental health: Implications for mental health promotion. *Health Promotion Journal of Australia*, 18(1), 50–56. <https://doi.org/10.1071/he07050>
- Eskola, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen (J. Suoranta, Ed.) Vastapaino.
- Jané-Llopis, E., & Barry, M. M. (2005). What makes mental health promotion effective? *Promotion & Education*, 12(Suppl. 2), 47–54. doi:10.1177/10253823050120020108
- Jyrkämä, J. 1983. Toimintatutkimuksen teoriasta ja tutkimuskäytännöistä. In R. Jaakkola & K. Urponen (Ed.), *Sosiaalipolitiikan teoriaa ja ongelmia*. (pp. 57–91). Sosiaalipoliittinen yhdistys.
- Lewin, K. 1951. *Field Theory in Social Science*.
- Zuber-Skerritt, O., & Fletcher, M. 2007. The quality of an action research thesis in the social sciences. <https://doi.org/10.1108/09684880710829983>

Hyvinvointioikeudellinen tutkimus potilaan lakiin perustuvista oikeuksista ja näiden oikeuksien toteutumiseen keskeisesti vaikuttavista seikoista

Jaana Kovalainen, Nuorempi tutkija, VT, OTM, eMBA, Oikeustieteiden tiedekunta, Lapin yliopisto

Hyvinvointialueiden terveyden hoidon palvelutuotantoon kohdistuu merkittäviä haasteita; yhtäältä makrotalouden poliittisen talouden paine ja toisaalta mesotasolla uudenlainen organisaatio, kireä taloudellinen tilanne ja ohjaus, sekä henkilöstöressurssien saatavuus ja riittävyys. Kuitenkin OECD 2023 raportin1 mukaan Suomi käyttää keskimääräistä vähemmän varoja terveydenhuoltoon verrattuna Pohjoismaisiin tai EU maihin. Kuluvana syksynä poliittinen paine terveydenhuollon kustannussäätöihin ja priorisointeihin on kasvanut. Tätä taustaa vasten terveydenhuoltojärjestelmän käytettävissä olevat varat eivät kasva lähivuosina. Samaan aikaan kuitenkin teknologian huikea kehitys mahdollistaa uudenlaisia ratkaisuja paitsi palvelutuotantoon ja työtäpoihin mutta myös palveluihin. Terveystietojen käyttöä koskeva sääntely on muuttumassa EU tasoisin säädöksin. Teknologiselta kehitykseltä on lupa odottaa merkittäviä

kustannustehokkuuteen vaikuttavia innovaatioita ja vaikutuksia palveluiden saatavuuteen. Tässä tilanteessa on hyvä pysähtyä tarkastelemaan järjestelmän ydintä, nimittäin potilasta ja potilaan oikeutettuja odotuksia julkisin varoin kustannetulta terveydenhuollolta.

Tarkastelen hyvinvointioikeudellisessa väitöskirjatutkimuksessani potilaan lakiin perustuvia oikeuksia ja näiden oikeuksien toteutumiseen keskeisesti vaikuttavia seikkoja. Oikeudellinen osa tutkimuksestani käsittelee potilaan oikeuksia, hoitoon pääsyä ja siihen liittyvää problematiikkaa, potilastietojen käyttöä ja myös niiden käytettävyyttä sekä hyvän hallinnon mukaisen palveluperiaatteen merkitystä oikeuksiin pääsyssä. Tarkastelen terveydenhuoltojärjestelmää ja potilaan oikeuksia oikeudellisesti access to justice - lähestymistapaan perustuen. Terveydenhuoltojärjestelmämme oikeusturvakeinojen mainitaan olevan varsin hyvät. Kuitenkin samaan aikaan OECD 2023 raportin² mukaan Suomessa on tyydyttämättömiä terveydenhoitotarpeita enemmän kuin EU:ssa keskimäärin. Hoitoon pääsyä koskevia oikeudenkäyntejä ei ole. Taustaolettamani on, etteivät potilaat miellä hoitoon pääsyä tai potilasasiakirjoja oikeudellisiksi kysymyksiksi.³ Yhtenä päämääränä tutkimuksessani on tuottaa uutta tietoa, joka mahdollistaisi potilaan oikeuksien paremman toteutumisen.

Tarkastelen myös oikeusmuotoilun mahdollisuuksia potilaan oikeuksien kehittämisen näkökulmasta, joten tutkimusasetelmani on monitieteinen. Oikeusmuotoilussa hyödynnetään ihmiskeskeisen muotoilun menetelmiä, mikä mahdollistaa paitsi potilaiden, mutta myös muiden sidosryhmien näkemysten huomioimisen muutosprosesseissa. Nähdäkseni palvelutuotantoon kohdistuvat muospaineet ovat varsin kovat ja siksi myös palvelutuotantojärjestelmissä olevien ihmisten näkemykset tulisi huomioida hoitoketjuja koskevissa muutosprosessissa. Potilaan näkemysten huomioiminen hoitopolkua ja potilastietoja koskevissa muutoksissa on kriittistä.⁴ Kyse on itseä koskevan tiedon hallinnasta, voimaannuttamisesta itseä koskevissa asioissa sekä kokemuksesta terveydenhoitopalveluiden saatavuudesta. Esitykseni käsittelee tätä väitöskirjatutkimustani.

TYÖRYHMÄ 3: Digitalisaatio, tieto ja tulevaisuuden palvelut

Työryhmän vetäjät: Ville Kivivirta, yliopistonlehtori, Itä-Suomen yliopisto ja Marjo Suhonen, professori, Lapin yliopisto.

Ikääntyvien ja työuran loppuvaiheessa olevien terveysalan ammattilaisten digiosaamisen merkitys työvoimapolitiittisena kysymyksenä

Leena Viinamäki, YTT, dosentti, yliopettaja, Sosiaaliala, Lapin ammattikorkeakoulu

Ville Kivivirta, HTT, yliopistonlehtori, Sosiaali- ja terveysjohtamisen laitos, Itä-Suomen yliopisto

Moona Huhtakangas, TtT, yliopistonlehtori, Sosiaali- ja terveysjohtamisen laitos, Itä-Suomen yliopisto

Suomessa työurien pidentäminen ja työssäjaksamisen tukeminen ovat olleet työ- ja eläkepolitiikan keskeisiä tavoitteita ikääntyvän ja eläköityvän väestön sekä väestörakenteen muutoksen vuoksi. Terveysalalla kansallisesti keskeisenä tavoitteena on turvata osaavan työvoiman riittävyys, jolloin uusien työntekijöiden palkkaaminen ei yksinään riitä paikkaamaan varsinaista osaamisvajetta. Osaavan henkilöstön turvaamiseksi erityisesti ikääntyneillä terveysalan ammattilaisilla on monipuolista osaamista hoitotyöstä ja hiljaista tietoa, mikä on organisaation osaamisen kannalta tärkeää säilyttää. Ikääntyneiden terveysalan ammattilaisten työssä jaksamiseen liittyy kuitenkin haasteita erityisesti fyysisessä hoitotyössä, minkä vuoksi on keskeistä tunnistaa keinoja työkyvyn tukemiseksi. Samaa aikaan digitalisaatio muuttaa työelämää ja työmarkkinoita. Terveysalalla tällaisesta kehityksestä on syntynyt vaade henkilöstön digitaalisesta osaamisesta, joka sisältää esimerkiksi teknisen osaamisen; taidot käyttää digitaalisia ratkaisuja tarkoituksenmukaisella tavalla osana työtä sekä kyky arvioida digitaalisia ratkaisuja kriittisesti. Tutkimus

ikäntyvien ja työuran loppuvaiheessa olevien terveysalan ammattilaisten digiosaamisen merkityksestä on kuitenkin pirstalaista.

Tutkimuksen tavoitteena on 1) kuvata ikääntyvien terveysalan ammattilaisten digiosaamista edistäviä ja heikentäviä tekijöitä, 2) tarkastella digitaalisten ratkaisujen vaikutusta halukkuuteen jatkaa töissä, 3) analysoida digiosaamisen merkitystä työvoimapoliittisena kysymyksenä. Tutkimus toteutetaan kartoittavana kirjallisuuskatsauksena (scoping review), sillä aiheen aikaisempi tutkimus on hajanaista ja monitieteistä edustaen esimerkiksi ikääntyneiden, informaatio- ja hoitotieteen tutkimusta. Kirjallisuuskatsaus mahdollistaa aihepiirin tarkastelun monitieteisestä näkökulmasta. Kirjallisuuskatsaus toteutetaan Joanna Briggs Instituutin ohjeistuksen mukaisesti: alustava haku Scopus-tietokannasta; hakustrategian ja artikkelien valintakriteerien määrittely; aineistonkeruu; aineiston analyysi. Kansainvälistä kirjallisuutta etsitään Scopus, ABI/Inform, EBSCO, Web of Science, CINAHL ja PubMed -tietokannoista. Suomenkielistä kirjallisuutta etsitään manuaalisesti Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti, Yhteiskuntapolitiikka ja Työelämän tutkimus -lehdistä. Analyysimenetelmänä käytetään temaattista synteesiä.

Toteuttamamme kirjallisuuskatsauksen alustavien tulosten mukaan digitalisaatio ja henkilöstön digiosaaminen optimaalisimmillaan keventää työnkuvaa sekä helpottaa osaltaan monipaikkaisuuden yleistymisen ja etätöiden mahdollistumisen myötä työvoiman ja työpaikkojen kohtaanto-ongelman ratkaisua. Aiheeseen liittyvä tutkimus näyttää olevan pirstalaista ja yllättävän vähäistä sotealan henkilöstön työurien pidentämismahdollisuuksien ja työssä jaksamisen näkökulmista. Teknologian hyödyntäminen ikääntyneen terveysalan ammattilaisen työn näkökulmasta näyttäytyy yhtäältä työn veto- ja pitovoimatekijöinä sekä toisaalta työelämästä poistytöntävänä tekijänä. Digitalisaatio on muuttanut työn vaatimuksia ja siten myös terveysalan ammattihenkilöiltä edellytettävää ammatillista osaamista. Vaikka ikääntyneen terveysalan ammattihenkilöstön osaamisen vahvuutena on työvuosissa arvioituna pitkä työkokemus ja hiljainen tieto, korostuu tutkimustuloksissa ikääntyneiden työntekijöiden digitaalisen osaamisen vaje. Hyvinvointipalveluja tuottavien organisaatioiden ja koko palvelujärjestelmän näkökulmasta aikaisemmassa tutkimuksessa korostuvat työvoimapulaan ja eläköitymiskehityksen kustannuksiin liittyvät ulottuvuudet – mutta eivät esimerkiksi ikäjakaumaltaan monipuolisen työyhteisön vahvuudet tai eläköitymisvaiheessa olevan terveysalan henkilöstön pitkään työuraan perustuva näkemys- ja kokemustieto.

Yhteisöllinen digimuutosprosessien johtaminen

Sanna Ryyänen, HT, projektisuunnittelija, Lapin yliopisto, sanna.ryynanen@ulapland.fi

Marjo Suhonen, professori, hallintotiede, Lapin yliopisto

Palvelut ovat digitalisoitumassa resurssien niukkuuden ja digitaalisen transformaation etenemisen myötä. Ikäihmisten palveluihin kohdistuu tehostamisvaatimuksia, joihin vastaamiseksi tarvitaan palvelujen ja organisaatioiden käytäntöjen muutoksia otettaessa käyttöön digitaalisia välineitä ja alustoja. Palvelujen ja käytäntöjen muutos edellyttää työntekijöiltä ja johtajilta uudenlaista yhteisöllisempää muutosprosessien johtamisosaamista, jossa keskiössä on myönteisen ilmapiirin luominen organisaatioissa digitaalisten välineiden käyttöönotolle, henkilöstön digiosaamisen kehittäminen ja digimuutosprosessien tuen tarjoaminen henkilöstölle. Lähijohtajat toimivat asiakasrajapinnassa, ja heillä on mahdollisuus luoda työntekijöille edellytyksiä digitaalisten välineiden, alustojen ja laitteiden käyttöönottoon ikäihmisten palveluissa.

Tarkoituksenamme on kuvailla ikäihmisten palvelujen lähijohtajien digimuutosprosessien johtamisosaamisen kehittämiseen keskittyvää ryhmätoimintaa, ja ymmärtää ikäihmisten palvelujen lähijohtajien digimuutosprosessien johtamisosaamisen kehittymistä vertaisryhmätyöskentelyn yhteydessä. Aineisto kerätään GeroDigiLead-hankkeen DigiLiideri-toimintaan osallistuvilta ikäihmisten palvelujen lähijohtajilta (n=12) kerran kuussa kokoontuvan lähijohtajien ja esihenkilöiden vertaisryhmän aikana päiväkirjoilla, kyselyillä ja ryhmätoiminnan tallenteilla. Aineiston keruussa ja analysoimisessa hyödynnetään Karl Weickin muutosprosessimallia. Aineisto analysoidaan sisällön analyysillä.

Alustavien tulosten perusteella DigiLiideritoiminta on lähijohtajien kokemuksellisuutta ja vertaistukea hyödyntävää ryhmämuotoista työskentelyä, jossa keskiössä on yhteisöllisyyden, vuorovaikutuksen ja osallisuuden edistäminen vanhuspalvelujen työyhteisöissä digimuutosprosessien aikana. Ryhmässä jaetaan ja etsitään ratkaisuja omien työyksiköiden digimuutosprosessien toteuttamiseen liittyviä onnistumisen kokemuksia sekä haasteellisia tilanteita. Tavoitteena on saada aikaan digitaalisten ratkaisujen käyttöönottoa edistäviä muutoksia fyysisessä infrastruktuurissa, asenteissa, oppimisilmapiirissä ja toimintatavoissa organisaatio-, johtamis- ja työntekijätasolla.

Tutkimuksen ja hankkeen tuottamaa tietoa voidaan hyödyntää digimuutosprosessien johtamisosaamisen kehittämisessä sosiaali- ja terveyspalveluissa.

Asiasanat: Digitalisaatio, digimuutosprosessi, johtaminen

Johtaminen terveydenhuollon ammattilaisten digitaalisen osaamisen jakamisen tukena: mittarin kehittäminen ja psykometrinen testaus

Mira Hammarén¹, Tarja Pölkki^{1,2} & Outi Kanste^{1,2}

¹*Lääketieteen tekniikan ja terveystieteiden tutkimusyksikkö, Oulun Yliopisto*

²*Medical Research Center Oulu, Oulun yliopistollinen sairaala, Oulun Yliopisto*

Nopean digitaalisen muutoksen myötä ammattilaisten digitaalisen osaamisen merkitys korostuu entisestään. Digitaalisen osaamisen ajan tasalla pitäminen on olennaista tuloksellisen potilashoidon tarjoamiseksi ja keskeinen osa terveydenhuollon ammattilaisten työtä. Kuitenkin monet ammattilaiset kokevat teknologiaan liittyvää stressiä ja huolta teknologian vaikutuksista hyvinvointiin. Lisäksi organisaatiolta saatu koulutus ja tuki on koettu riittämättömäksi. Sukupolvien välillä on havaittu eroja digitaalisessa osaamisessa; nuoremmat ammattilaiset sopeutuvat uuteen teknologiaan paremmin, kun taas vanhemmat kokevat enemmän kuormitusta teknologiaan liittyen. Vaikuttava johtaminen on välttämätöntä digitaalisen osaamisen jakamisen edistämiseksi, sillä osaamisen puute on merkittävä este uuden teknologian hyödyntämiselle.

Tutkimuksen tarkoituksena on kehittää terveydenhuollon ammattilaisten digitaalisen osaamisen jakamisen johtamisen mittari ja testata mittarin psykometrisia ominaisuuksia. Mittarin kehittäminen eteni neljässä vaiheessa: 1) käsitteellistäminen ja väittämien luominen, 2) sisältövaliditeetin testaus, 3) rakennevaliditeetin testaus ja 4) sisäisen johdonmukaisuuden testaus. Mittarin väittämät laadittiin laadullisen tutkimuksen perusteella, jossa haastateltiin terveydenhuollon johtajia ja ammattilaisia. Sisältövaliditeettia arvioi asiantuntijajaneeli (n=8) käyttäen CVI (Content Validity Index) -menetelmää. Rakennevaliditeetin arvioinnissa käytettiin faktorianalyysejä, jonka aineisto kerättiin poikkileikkaustutkimuksena terveydenhuollon ammattilaisilta (n=227) kolmesta julkisesta ja yhdestä

yksityisestä terveydenhuollon organisaatiosta. Mittarin sisäinen johdonmukaisuus testattiin Cronbachin alfalla.

Laadullisessa tutkimuksessa tunnistettiin kuusi digitaalisen osaamisen jakamisen johtamisen pääkategoriaa, jotka muodostivat mittarin osa-alueet: 1) Resurssien ja mahdollisuuksien tarjoaminen digitaalisen osaamisen jakamiseen, 2) digitaalisten osaamisen jakamisen menetelmien ja käytäntöjen luominen, 3) ammattilaisten digitaalisen osaamisen johtaminen, 4) sukupolvien välisen oppimisen käyttöönotto, 5) ystävällisen ja turvallisen digitaalisen organisaatioilmapiirin luominen sekä 6) digitaalisen osaamisen jakamista edistävä johtajuus. Kategorioiden pohjalta laadittiin yhteensä 75 väittämää. Asiantuntijapaneelin palautteen perusteella 19 väittämää tarkennettiin, 32 väittämää poistettiin ja yksi väittämä lisättiin. CVI laskettiin koko mittarista, ja se oli 0,93 merkityksellisyyden ja 0,95 selkeyden osalta. Tulokset mittarin rakennevaliditeetista ja sisäisestä johdonmukaisuudesta raportoidaan myöhemmässä vaiheessa. Tuloksia voidaan käyttää edistämään digitaalisen osaamisen jakamista ja vähentämään osaamiseroja ammattilaisten välillä kehittämällä uusia menetelmiä ja toimintatapoja. Kehitettyä mittaria voidaan käyttää tukemaan esihenkilöiden osaamista ja mittaamaan esimerkiksi koulutusinterventioiden vaikutuksia.

Tiedonmuodostus palontutkintaan kytkeytyneissä osajärjestelmissä: Luhmannilainen näkökulma informaatioresilienssiin

Ville Kivivirta, yliopistonlehtori, Sosiaali- ja terveysjohtamisen laitos, Itä-Suomen yliopisto

Kaisu Jansson, tutkijatohtori, Markkinoinnin ja kansainvälisen liiketoiminnan johtamisen yksikkö, Oulun yliopiston kauppakorkeakoulu

Aino Rantamäki, tutkijatohtori, Sosiaali- ja terveyshallintotiede, Vaasan yliopisto

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan tiedonmuodostusta palontutkintaan kytkeytyneissä yhteiskunnan osajärjestelmissä. Pelastuslain mukaan pelastuslaitosten on suoritettava palontutkinta tulipalon syttymissyyn selvittämiseksi. Palontutkinnan tavoitteena on ehkäistä vastaavia onnettomuuksia, rajoittaa vahinkojen syntymistä sekä kehittää pelastustoimintaa ja toimintavalmiuksia. Palontutkinnassa syntyykin ja siinä käsitellään runsaasti tietoa. Vaikka tietoa on paljon, palontutkijat nostavat tiedon hyödyntämisen ja pirstaloitumisen keskeiseksi haasteeksi monitoimijaisella palontutkinnan kentällä. Palontutkintaan liittyvä tiedonmuodostus kytkeytyykin informaatioresilienssiin, eli kyvykkyyteen toimia ja selviytyä muuttuvassa ja epävarmuutta sisältävässä tietoympäristössä, muun muassa siten, että informaation määrän sijaan merkityksellistä on sen käyttökelpoisuus. Lähestymme aihetta Niklas Luhmannin autopoieettisen systeemiteorian kautta tuoden uuden näkökulman informaatioresilienssiin. Luhmannin yhteiskuntateorian lähtökohtana on käsitys modernista yhteiskunnasta monikollisena, erilaisiin rinnakkaisiin järjestelmiin eriytyneenä sekä kaiken merkityksellisen kommunikaation sisältämänä kompleksisena systeeminä. Yhteiskunnan eri funktioita toteuttavien osajärjestelmien autopoieettinen kommunikaatiokokonaisuus saa alkunsa ja ylläpitää itseään rajaamalla jatkuvasti itseään ympäristöstään, sillä osajärjestelmät käsittelevät muita yhteiskunnan alueita itsensä ympäristönä. Luhmannilaista organisaatio- ja yhteiskuntateoriaa soveltavassa kirjallisuudessa on enenevässä määrin kiinnitetty huomio nykyisten julkisorganisaatioiden yhtäaikaiseen kytkeytymiseen useisiin yhteiskunnan osajärjestelmiin. Tässä tutkimuksessa palontutkinnan tiedonmuodostuksen analyysi luhmannilaisesta näkökulmasta ja erityisesti palontutkintatiedon käsitteellistäminen rakenteellisena kytkentänä osajärjestelmien välillä tavoittaa palontutkinnan tiedonmuodostuksen hybridisen toimintakontekstin uudella tavalla.

Aineistona toimivat 11/2023–3/2024 toteutetut ryhmähaastattelut Manner-Suomen pelastuslaitoksilla. Haastatteluja toteutettiin yhteensä 19 ja ryhmähaastatteluihin osallistui pelastuslaitoksilla palontutkinnasta, riskienhallinnasta, tiedonhallinnasta sekä tietosuojasta vastaavia tai niihin osallistuvia työntekijöitä. Haastatteluteemat käsittelivät taustatietoja ja palontutkinnan tiedonhallinnan järjestämistä, palontutkinnan tiedonhallinnan nykytilaa sekä palontutkinnan tiedonhallintaa ja tietojen käsittelyä koskevia kehittämiskohteita. Kaikki ryhmähaastattelut nauhoitettiin ja litteroitiin. Haastattelumateriaalia kertyi 1735 minuuttia.

Aineiston analyysissä hyödynnämme kahta järjestelmäteoreettista analyttistä strategiaa: kytkeytymisen analyysia ja funktionaalista metodologiaa. Kytkeytymisen analyysi mahdollistaa sen havainnoinnin, kuinka yhteiskunnan eri osajärjestelmät kytkeytyvät toisiinsa palontutkinnan ja palontutkintatiedon välityksellä, samalla oman eriytyneisyytensä säilyttäen. Funktionaalinen metodi sen sijaan toimii analyysia eteenpäin ajavana menetelmänä kiinnittäen huomion siihen, mitä ongelmia ja niiden mahdollisia ratkaisuja kytkeytymisistä seuraa. Analyysin ensimmäisessä vaiheessa kytkeytymisen analyttistä strategiaa hyödyntäen tunnistettiin aineistossa esiintyvät palontutkintaan liittyvät organisaatiot ja niiden edustamat yhteiskunnan osajärjestelmät, sekä kuvaukset näiden järjestelmien suhteesta erityisesti palontutkinnassa syntyvään tietoon. Analyysin toisessa vaiheessa aineistoa koodataan kytkentöihin liittyvien ongelmien ja ratkaisujen osalta, havaiten mitä haasteita kytkeytymisiin liittyy ja minkälaisia ratkaisuja näihin haasteisiin kehitetään. Analyysin kolmannessa vaiheessa tunnistettuja ongelmia ja ratkaisuja tulkitaan informaatioresilienssin ja sen eri osatekijöiden näkökulmasta.

Alustavien tulosten mukaan erityisesti lain, terveyden ja politiikan yhteiskunnalliset osajärjestelmät eivät kykene täysin tunnistamaan palontutkintatiedon moninaisuutta, kontekstuaalisuutta ja laajempaa hyödynnettävyyttä. Tämä käy aineistossamme ilmi esimerkiksi lainsäädännön sääntelytyön ja muodostumassa olevien hyvinvointialueiden ja niiden tiedonhallinnan rakenteiden haasteissa suhteessa pelastuslaitosten palontutkintatietoon. Luhmannilaisen tulkinnan mukaan tieto syntyy kommunikaatiossa informaatiota välittävää ilmausta seuraavassa tulkinnassa, ja täten tieto on aina kommunikaatiojärjestelmäkohtaista. Kullakin yhteiskunnan osajärjestelmällä on omat kriteerinsä sille mitä informaatiota se tulkitsee tiedoksi/ei-tiedoksi, mikä käy ilmi myös tutkimassamme palontutkinnan kontekstissa. Yhdistämällä luhmannilainen käsitys palontutkinnasta eri toimijoita yhdistävänä rakenteellisenä kytkentänä informaatioresilienssi-kirjallisuuden näkemykseen yhteistä tiedonmuodostusta vahvistavista tekijöistä, kuten erilaisten sektori- ja hallinnontasorajat ylittävien vuorovaikutuskanavien muodostaminen tai keskeisten tiedonvälittäjien tunnistaminen, voidaan tunnistaa kohtia, joissa palontutkinnan tiedonmuodostuksessa on erityisiä vahvuuksia tai heikkouksia. Tutkimus tuo uuden näkökulman informaatioresilienssistä käytävään teoreettiseen keskusteluun tarkastelemalla sen osatekijöitä rakenteellisten kytkentöjen ja luhmannilaisen analyysin valossa.

Sosiaaliturvaa koskevan asiakastiedon saavutettavuus

Laura Perttola (esittäjä), HTT, julkisoikeuden yliopistonlehtori, Vaasan yliopisto, laura.perttola@uwasa.fi

Laura Kalliomaa-Puha, OTT, sosiaaioikeuden professori, Tampereen yliopisto

Tutkimuksemme käsittelee sosiaaliturvan asiakkaille kohdennetun tiedon saavutettavuutta lainsäädännön näkökulmasta. Kun puhumme asiakkaan oikeudesta saada palveluja ja omaa asiointiaan koskevaa tietoa, puhumme samalla myös organisaatioiden hyvistä tiedon muodostuksen, hallinnan ja hyödyntämisen käytännöistä, sillä vain käytettävissä ja ymmärrettävässä muodossa tallennettu ja luovutettu tieto on asiakkaan saavutettavissa (Baxter, Glendinning & Clarke 2008). Eri tieteenalojen tutkimusta (ks. mm. Kalliomaa-Puha ym. 2023) hyödyntävä teoreettinen tarkastelumme koskee sitä, miten lainsäädäntö velvoittaa sosiaaliturvan toimeenpanijoita huolehtimaan tiedon saavutettavuudesta ja arvioimaan tiedon vastaanottajien kykyä vastaanottaa tietoa.

Aiemmassa tutkimuksessa tiedon saavutettavuus on ymmärretty yhdeksi palvelujen yleisen saavutettavuuden osatekijäksi. Suomessa sen on nähty kiinnittyvän lähinnä kielelliseen saavutettavuuteen, hyvän kielenkäytön vaatimukseen sekä julkisuusperiaatteeseen; ajoittain myös tietoon perustuvan johtamisen ja palvelujen suunnittelun vaatimukseen (Vanjusov 2022, 141; Leinonen, Suhonen & Syväjärvi 2021). Me lähestymme tiedon saamista laajempaan oikeuksiin pääsyn kehikkona, joka voidaan jäsentää ihmisoikeuksien turvaamiseen liittyvän AAAQ-kehikon mukaisiin osiin samalla tavoin kuin saavutettavuuden muutkin osa-alueet. AAAQ-doktriini velvoittaa YK:n TSS-sopimuksen jäsenmaita huolehtimaan terveyspalvelujen saatavuudesta (*availability*), saavutettavuudesta (*accessibility*), hyväksyttävyydestä (*acceptability*) ja laadusta (*quality*). Saavutettavuuden osa-alue on jaettu edelleen neljään perusvaatimukseen, jotka ovat yhdenvertainen kohtelu, turvallinen fyysinen saavutettavuus, taloudellinen saavutettavuus eli kohtuuhintaisuus sekä tiedon saavutettavuus (*information accessibility*) eli riittävä tiedonsaanti palveluista. (CESCR 2000, 1, 3–5.)

Me jäsenämme tiedon saavutettavuuden toteutumisedellytykset AAAQ-kehikosta johdettuihin viiteen ulottuvuuteen: 1) *digitaalinen yhdenvertaisuus*, 2) *ammattilliset käytännöt*, 3) *löydettävyys ja muoto*, 4) *ymmärrettävyys* sekä 5) *asiallisuus*. Näitä saavutettavuusulottuvuuksia vastaavat tietyt asiakkaalta edellytettävät kyvyt ja valmiudet, joiden tunnistaminen ja tukeminen ovat viranomaisen vastuulla. Kun organisaation toiminnan perusteella määrittyvä saavutettavuus (*accessibility*) ja asiakkaalta edellytetyt valmiudet (*ability*) vastaavat toisiaan, pääsy (*access*) toteutuu ja asiakas pystyy tosiasiallisesti käyttämään hänelle tarjottua tietoa (vrt. Levesque ym. 2013).

Tutkimuksemme seuraavassa vaiheessa pyrimme syventämään tiedon ymmärrettävyyden vaatimusten oikeudellista jäsentelyä. Lainsäädännössä usein tarkentamatta esitetty ymmärrettävyyden vaatimus kytkeytyy asiakkaan *tiedon tarpeisiin* (vrt. Leinonen ym. 2021). Tämän jälkeen on vuorossa laadullisen tutkimusaineiston kerääminen, jolloin saadaan käsitys siitä, miten asiakkaat kokevat tiedon saavutettavuuden toteutuvan käytännössä.

Kirjallisuus

Baxter, K., Glendinning, C. and Clarke, S. (2008). Making informed choices in social care: the importance of accessible information. *Health & Social Care in the Community*, 16, 197–207.

<https://doi.org/10.1111/j.1365-2524.2007.00742.x>

CESCR (2000). General Comment No. 14: The right to the highest attainable standard of health (article 12 of the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights). United Nations Committee on Economic, Social and Cultural Rights. E/C.12/2000/4, 11 August 2000.

Kalliomaa-Puha, L., Ketola, A. & Pitkäsalo, E. (2023). Sarjakuva, sosiaalihuolto ja saavutettavuus. Teoksessa: Jenny Paananen ym. (toim.), *Kieli, hyvinvointi ja haavoittuvuus. Kohti kielellistä osallisuutta*. Helsinki: Gaudeamus.

Leinonen, J., Suhonen, M., & Syväjärvi, A. (2021). Tieto haastaa toimijat ja käytännöt: Hyvinvointitiedon hyödyntäminen osana kuntien hyvinvointijohtamisen strategiayötä. *Focus Localis*, 49(3), 22-40.
<https://journal.fi/focuslocalis/issue/view/7929/1261>

Levesque, J.F., Harris, M.F. & Russell, G. (2013). Patient-centred access to health care: conceptualising access at the interface of health systems and populations. *International Journal of Equity Health* 12(18).
<https://doi.org/10.1186/1475-9276-12-18>

Vanjusov, H. (2022). *Saatavilla, mutta ei saavutettavissa? Sosiaalioikeudellinen tutkimus päihdepalveluihin pääsystä*. Itä-Suomen yliopisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-61-4625-6>

Asiantuntijaverkostoyhteistyön käynnistäminen hyvinvoinnin robotiikan edistämisen kontekstissa

Satu Pekkala, väitöskirjatutkija, hallintotiede, Lapin yliopisto, satu.pekkala@ulapland.fi

Marjo Suhonen, professori, hallintotiede, Lapin yliopisto

Digitalisaation eteneminen yhteiskunnassamme, kuten robotiikan käyttöönotto palveluissa, vaikuttaa väistämättä hyvinvoinnin edistämiseen tuoden sekä mahdollisuuksia että reunaehtoja. Robotiikan käyttöönotto palveluissa edellyttää eri alojen asiantuntijoiden verkostoyhteistyötä. Verkostoyhteistyössä rakenteet ja säännöt toimivat yhteistyön raameina ja mahdollistajina, joskin merkityksellisempää yhteistyön onnistumisen kannalta verkostossa on rakentaa toimintakulttuuri, jolle on tyypillistä aktiivinen tiedon jakaminen, sitoutuneisuus, toimijoiden välinen keskinäinen luottamus sekä yhteisesti jaettu ymmärrys yhteistyön merkityksestä ja sen tuottamasta lisäarvosta. Onnistunut yhteistyö edellyttää erilaisten intressien ja toimintakulttuurien yhteensovittamista, sekä toimivaa dialogia toimijoiden kesken. Yhteistyössä tarvitaan kumppanuutta ja kumppanuusperusteista otetta.

Tässä tutkimuksessa huomio keskittyy Arctic RoboWelfare-hankkeeseen, joka toimii hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen foorumilla robotiikkaan liittyvää osaamista, yhteistyötä, verkostoja ja palveluja vahvistaen. Tarkoituksemme on kuvailla robotiikkaan liittyvän asiantuntijaverkostoyhteistyön käynnistymisvaihetta ja asiantuntijoiden odotuksia yhteistyölle Arctic RoboWelfare-hankkeessa. Aineistoa on kerätty syksyn 2024 aikana LUC-korkeakoulukonsernin TKI -asiantuntijoilta kyselyllä, joka sisälsi strukturoituja ja avoimia kysymyksiä. Lisäksi heiltä tullaan keräämään haastatteluaineistoa. Aineisto analysoidaan tilastollisin menetelmin ja sisällön analyysillä.

Tässä hankkeessa yhteistyötä tehdään Lapin korkeakoulukonsernin hyvinvointialan robotiikan TKI -asiantuntijoiden ja Lapin maakunnan hyvinvointia ja terveyttä edistäviä palveluita tuottavien organisaatioiden, yritysten, yhdistysten ja toimijoiden kesken. Lisäksi yhteistyössä ovat mukana maakunnan hyvinvointipalveluiden asiakkaat sekä kotimaiset ja ulkomaiset korkeakoulut ja

tutkimuslaitokset. Alustavien tulosten perusteella toimijat tulevat yhteistyöhön vaihtelevin odotuksin ja toivein sekä hyvin erilaisilla osaamistaustoilla. Tuloksia voidaan hyödyntää digitalisaatioon liittyvien yhteistyöverkoston toiminnan käynnistämässä ja kehittämisessä etenkin hyvinvoinnin kontekstissa.

Asiasanat: Digitalisaatio, robotiikka, asiantuntijaverkosto, verkostoyhteistyö, hyvinvointi

Tasapainoilua lakivelvoitteiden ja paikallisrealiteettien välillä: Digitalisaation kansallinen edistäminen kuntien teknisen toimialan näkökulmasta

Jarmo Pulkkinen, Väitöskirjatutkija (HTM), Lapin yliopisto; asiantuntija, DigiFinland Oy
jarpulkk@ulapland.fi

Esittelen työryhmässä tieteellisen artikkelin aihion alustavine tuloksineen. Tarkastelen kuntien ja valtion välistä kompleksista suhdetta lakivelvoitteisen digitalisaation edistämisen kontekstissa kuntien teknisen toimialan näkökulmasta. Digitalisaatiolla kuntasektorin asiayhteydessä tarkoitan teknologisten ratkaisujen ja digitaalisten aineistojen hyödyntämistä palvelutuotannossa, palveluissa ja päätöksenteossa. Tutkimus kohdentuu uuteen lakivelvoitteeseen rakennetun ympäristön tietojärjestelmään (Ryhti), jonka Manner-Suomen kuntien tulee ottaa käyttöön vuoteen 2029 mennessä kaavoituksessa ja rakennusluvituksessa. Kysyn, millaisia teknologisia, organisatorisia ja toimintaympäristöllisiä hyötyjä ja haasteita kuntien teknisellä toimialalla nähdään liittyen lakivelvoitteeseen kansalliseen tietojärjestelmään.

Lakivelvoitteisesta digitalisaation edistämisestä kuntien näkökulmasta ja erityisesti kuntien teknisen toimialan näkökulmasta on niukasti aiempaa tutkimusta. Vaikka julkisten palvelutuotantojen digitalisaatiota on tutkittu laajasti, keskiössä ovat olleet sosiaali-, terveys- ja opetustoimien palvelutuotannot sekä kansalaisille tarjottavat digitaaliset palvelut. Tämä tutkimus pyrkii täyttämään tätä aukkoa tarjoamalla tuoretta tietoa teknisen toimialan näkökulmasta.

Teoreettisena viitekehystenä hyödynnän teknologia-organisaatio-toimintaympäristö (TOE) -teoriaa, joka soveltuu aiemman tutkimuksen mukaan hyvin teknologioiden hyödyntämisen tarkasteluun organisaatiotasolla. Erityisesti TOE-teorian toimintaympäristöolottuvuus mahdollistaa kunta-valtio-suhteen tarkastelun. Julkishallinnon kontekstissa TOE-teoriaa on aiemmin sovellettu muun muassa pilvipalveluihin ja tekoälyyn liittyvissä tutkimuksissa.

Olen kerännyt pääasiassa laadullisen aineiston yli 80 prosentista Manner-Suomen kunnista (244 kuntaa, 457 yksittäistä vastaajaa) verkkokyselylomakkeella helmi-toukokuussa 2024 osana ympäristöministeriön Ryhti-hanketta. Toimin hankkeessa asiantuntijana julkisomisteisessa erityistehtäväyhtiö DigiFinlandissa. Laadullisen aineiston analysoin deduktiivisella teorialähtöisellä sisällönanalyysillä hyödyntäen TOE-teorian kategorioita: teknologiset, organisatoriset ja toimintaympäristölliset hyödyt ja haasteet.

Alustavat tulokset osoittavat lakivelvoitteisen digitalisaation näyttäytyvän jatkumona kuntien ja valtion kompleksiselle suhteelle. Ryhti-tietojärjestelmän käyttöönoton velvoite korostaa olemassa olevia jännitteitä, mutta luo myös uusia yhteistyön mahdollisuuksia. Haastetta kuntien tekniselle toimialalle tuovat erityisesti aika-, henkilöstö- ja taloudelliset resurssit. Digitalisaatioon suhtaudutaan teknisellä toimialalla kuitenkin pääsääntöisesti positiivisesti. Kuntien välillä on havaittavissa merkittäviä eroja digitalisaatiovalmiuksissa ja suhtautumisessa lakivelvoitteisen Ryhti-tietojärjestelmän käyttöönottoon.

Esittelen tuloksia tarkemmin työryhmässä. Toivon osallistujilta kommentteja, ideoita ja palautetta. Tavoitteeni on työstää aiheesta väitöskirjatyöni ulkopuolinen tieteellinen artikkeli vuoden 2025 aikana. #kunta #digitalisaatio #tietojärjestelmä #TekninenToimiala #TOE

TYÖRYHMÄ 4: Julkisjohtaminen, kunnat ja alueet

Työryhmän vetäjät: Minna Joensuu, tutkimusjohtaja, Espoon kaupunki ja Tiina Lamminen, väitöskirjatutkija, Lapin yliopisto.

Kuntien ja hyvinvointialueiden valtionapujärjestelmä, historiaa, nykypäivää ja tulevaisuutta

Olli Virmajoki, oikeustieteiden tiedekunta, Lapin yliopisto

Kuntien valtionapujärjestelmä Suomessa on keskeinen osa julkisen talouden järjestelmää, jonka avulla valtio tukee kuntien taloudellista toimintakykyä ja varmistaa peruspalveluiden yhdenvertaisen saatavuuden kaikissa Suomen kunnissa. Tämä järjestelmä on välttämätön erityisesti alueilla, joissa kunnilla on rajallinen veropohja, mutta velvollisuus tarjota laadukkaita palveluita, kuten terveydenhuoltoa, koulutusta ja sosiaalipalveluja, on sama kuin muuallakin maassa. Kokonaisuudessaan VM:n kautta tulevat kuntien valtionosuudet, joihin sisältyvät myös lisäosat, valtionosuuksien lisäykset ja vähennykset, verotuloihin perustuva tasaus sekä verotulomenetysten korvaus ovat 3,86 miljardia euroa vuonna 2024.¹

Peruseriaatteet

Valtionavustusjärjestelmän peruseriaate on tasaus, jolla pyritään turvaamaan kuntien kyky hoitaa lakisääteiset tehtävänsä huolimatta niiden erilaisista taloudellisista edellytyksistä. Valtionavustukset jaetaan kunnille tiettyjen kriteerien perusteella, joita ovat muun muassa asukasmäärä, väestön ikärakenne ja palvelutarpeet. Myös kuntien verotulopohjaa suhteutetaan toisiinsa siten, että heikommassa asemassa olevat kunnat saavat enemmän valtionapuja.

Kuntien ja hyvinvointialueiden tehtävät ja rahoitus

Kunnat Suomessa ovat vastanneet merkittävistä julkisista palveluista, joista tärkeimpiä ovat olleet perusterveydenhuolto, perusopetus, sosiaalipalvelut ja infrastruktuurin ylläpito. Näiden tehtävien rahoitus on perustunut pääosin kuntaveroihin, mutta veropohjan epätasaisen jakautumisen vuoksi osa kunnista ei pysty rahoittamaan kaikkia tehtäviään yksinomaan veroilla. Tässä valtionavustukset, jotka kattavat suunnilleen neljäsosan kuntien tulorahoituksesta, astuvat kuvaan, täydentäen kuntien tuloja ja mahdollistamalla tasapuolisten palveluiden tuottamisen kaikille kuntalaisille.²

Hyvinvointialueet ovat vastanneet 1.1.2023 alkaen ennen kuntien vastuulla olleista sosiaali- ja terveyspalveluista sekä pelastustoimen palveluista, joiden rahoitus perustuu pääosin valtion yleiskatteiseen rahoitukseen. Hyvinvointialueiden rahoituksesta säädetään laissa hyvinvointialueiden rahoituksesta (617/2021, rahoituslaki). Rahoituslaissa säädellyn yleiskatteisen rahoituksen lisäksi hyvinvointialueille voidaan myöntää valtion avustuksia tai muuta erillisrahoitusta. Hyvinvointialueet voivat kerätä myös asiakas- ja palvelumaksuja. Hyvinvointialueilla ei ole verotusoikeutta. Hyvinvointialueiden rahoituksen rakenne poikkeaa siten sote-uudistusta edeltäneestä kuntapohjaisesta sosiaali- ja terveyspalveluiden sekä pelastustoimen järjestämisen rahoituksesta merkittävällä tavalla.³

Valtionosuudet ja kuntien eriarvoisuus

Valtionosuudet ovat valtionapujärjestelmän tärkein osa. Niiden tavoitteena on tasoittaa eroja kuntien välillä, erityisesti niiden välillä, joilla on suuria väestöllisiä tai maantieteellisiä haasteita.

Valtionosuusjärjestelmä ottaa huomioon muun muassa ikääntyvän väestön tuomat palvelutarpeet, harvaan asutun maaseudun haasteet sekä kaupunkien kasvavan väestön aiheuttamat paineet. Lisäksi valtionosuusjärjestelmä pyrkii kannustamaan kuntia tehokkaaseen taloudenpitoon ja palvelujen tuottamiseen.

Uudistukset ja tulevaisuuden haasteet

Valtionosuusjärjestelmää on viime vuosina uudistettu, ja keskustelua käydään jatkuvasti järjestelmän oikeudenmukaisuudesta ja kestävydestä. Tulevaisuuden haasteita ovat esimerkiksi väestön ikääntyminen, kuntien talousongelmat sekä alueellinen eriarvoisuus, jotka lisäävät paineita järjestelmän kehittämiseen, jossa lähtökohta onkin valtionavustustoiminnan vaikuttavuus.⁴

Valtionapujärjestelmä on siten keskeinen osa Suomen julkisen sektorin toimintaa, ja sen tarkoituksena on varmistaa, että kaikki kunnat pystyvät tarjoamaan asukkailleen yhdenvertaisia ja laadukkaita palveluja riippumatta taloudellisista resursseistaan.⁵

Kuntakonsernin johtaminen. Meta-hallinnoinnin tarkastelu konsernin organisoinnista, johtamisesta ja tavoitteiden asettelusta.

Timo Nousiainen, timo.nousiainen@fcg.fi

Kuntaorganisaatiot ovat nykyisin monialaisia konserneja, jotka muodostuvat erilaisten sisäisten ja ulkoisten yksiköiden kokonaisuuksista. Konsernijohtamisen tarkoituksena on sovittaa yksiköiden toimintaa yhteen, jotta ne toteuttaisivat konsernin strategiaa ja toimisivat konsernin tavoitteiden mukaisesti. Kuntakonsernin johtamiseen tuo oman haasteensa yksityisen sektorin monialakonsernien ansaintalogistiikasta poikkeavat moninaisten intressit ja odotukset, jotka täytyy huomioida. Konsernijohtamisessa joudutaan ratkomaan johtamisen peruskysymyksiä johtamisjärjestelmästä, niiden kehittäminen, tavoitteiden asettamisesta ja roolien määrittelystä.

Kuntien konsernijohtamisen merkitys on noussut vuoden 1995 kuntalain myötä, kun tuottamisvastuu vaihtui järjestämistä vastuuksi. Tämä käynnisti kunnallisten osakeyhtiöiden määrän merkittävän kasvun. Kuntakonsernia koskevaa normistoa tarkennettiin vuonna 2007 ja kuntakonserni käsite määriteltiin kuntalakiin. Tässä yhteydessä painopisteet olivat kunnan omistajuudessa ja johtamisjärjestelmässä. Edelleen vuoden 2015 kuntalain uudistuksessa määriteltiin kunnan toiminta. Kunnan toiminta käsittää kunnan ja kuntakonsernin toiminnan lisäksi osallistumisen kuntien yhteistoimintaan sekä muun omistukseen, sopimukseen ja rahoitukseen perustuvan toiminnan. Konsernijohtaminen on noussut kuntajohtamisen keskiöön tapahtuneen kuntien organisoitumiskehityksen ja sitä seuranneen lainsäädännön myötä. Konsernijohtaminen jää konsernijohtoon tehtäväksi yhdessä yhtiöiden toimivan johdon kanssa. Konsernijohtamisen käytännöt vaihtelevat kunnittain. Johtavat viranhaltijat ja poliitikot ovat keskeisessä roolissa tavoitteenasettelussa.

Kuntakonsernien tytäryhteisöjen osuus kuntakonsernin taloudesta tuloslaskelman, rahoituslaskelman ja taseen koon mittareilla mitattuna vaihtelee yhdestä kolmasosasta puoleen ollen miljardiluokkaa ja erittäin merkittävä osa julkistaloutta. Miten tätä kansallisomaisuutta hallinnoidaan herättää monia kysymyksiä.

Tutkimuskysymykset on jäsenneilty kuntakonsernien johtamisjärjestelmien ja ohjaamisen toimintojen selvittämiseen.

- Millaisia johtamisjärjestelmiä kuntien konsernijohtamisessa käytetään ja miten niitä ylläpidetään
- Miten kuntakonsernia ohjataan
- Millaisia ohjaamisen sisältöjä omistajaohjauksesta löytyy

Tutkimuksessa on tarkoituksena ymmärtää konsernijohtamisen tavoitteiden asettelun muodostumista ja johtamiskäytäntöjä. Konsernijohtaminen on kerroksellinen prosessi ja siihen osallistuu useita henkilöitä, tekniikoita, tavoitteita, teorioita ja mielikuvia. Tutkimus vaatii laajaa tutkimusaineistoa ja sen keskinäistä vertailua. Haastattelut on tehty suurten kaupunkien konsernijohtajille.

Tutkimuksen kiinnittyminen Meta-Governance ja Corporate Governance ja tutkimukseen. Uudessa julkisessa hallinnassa (Governance) korostetaan, että yksittäisten organisaatioiden kehittämisen sijaan kehityksessä tulisi tukea eri toimijoiden välistä yhteistyötä ja verkottumista. Tulosten sijaan uudessa hallinta-ajattelussa keskitytään useimmiten prosessien parantamiseen (Stenvall ym, 2016, 56-58).

Konsernijohtamisen tutkimus on kiinnitetty kansainvälisen teoriakeskustelun eteenpäinvientiin. 90-luvulta lähtien ovat käsitteet corporate-governance ja meta-governance nousseet esille teoreettisena viitekehyksenä tutkittaessa moninaistuvaa hallintoa.

Lähdeluettelo

Eriksson T.: Verkostollisen hallinnon jännitteet

Gjaltema Jonna, Biesbrok Robbert & Teermeer Katrien (2020). From government to governance...to meta-governance: a systematic literature review. Public Management Review 2020, VOL 22 No.12, 1760-1780.

Herva, Lauri (2014). Konsernin ohjaus ja valvonta. Pro gradu tutkielma. Lapin yliopisto, yhteiskuntatieteiden tiedekunta.

Johanson, Jan-Erik and Vakkuri, Jarmo (2017). Governing Hybrid Organisations: Exploring Diversity of Institutional Life. Routledge.

Kooiman, Jan and Jeintof, Svein (2009). Meta-Governance: Values, Norms and Principles, and the making of hard choices. Public Administration VOL. 87, No 4, 2009 (818-836)

Kuntalaki 365/1995

Kuntalaki 410/2015.

Laavi, Elina (2013). Jaettu ja johdettu kuntakonserni. Kaupunginjohtajien näkemyksiä kuntakonsernin johtamisesta. Pro gradu tutkielma. Tampereen yliopisto, Johtamiskorkeakoulu. //urn.fi/urn:nbn:fi:uta-1-23888

Lainema, Matti (1996). Konsernin johtaminen. Miten konsernijohto voi lisätä yksikköjensä arvoa? Porvoo.

Levänäinen, Sirpa. (2014). Kuntaomisteisen osakeyhtiön omistajanohjaus. Pro gradu tutkielma. Itä-Suomen yliopisto, Oikeustieteen laitos.

Meklin, Pentti ja Martikainen, Juha (2003). Kuntakonserni johtamisjärjestelmänä. Käytäntöjä ja kehittämistarpeita. Acta nro 153. Suomen Kuntaliitto. Helsinki.

Määttä, Juhani (2010). Hybridiorganisaatioiden ja niiden konsernijohtamisen muotoutuminen. Tutkimus Jyväskylän, Oulun, Tampereen ja Turun hierarkkisten ja markkinasuuntautuneiden toimintatapojen ja niiden konsernijohtamisen muutoksista 1993–2006. Acta-väitöskirja. Acta 221. Suomen Kuntaliitto. Helsinki.

Niskakangas, Heikki Pönkä, Pasi ja Hakulinen, Pentti (2011). Kuntayhtiöt. KL-kustannus Oy. Helsinki.

Näsi Juha ja Kari Neilimö (2006). Mitä on liiketoimintaosaaminen. WSOYpro. Helsinki.

Pauni Markus (toim.). Kuntakonsernin strateginen ja poliittinen johtaminen. Kuntien konsernijohtamisen asiantuntijaryhmän kehittämisaloite. Kuntaliitto 2012. Helsinki.

Ruohonen Janne, Vahtera Veikko ja Penttilä Seppo (2017). Kuntayhtiö. Alma Talent. Helsinki.

Sandberg, Siv (toim.) (2013). Kasvat kunkonsernit ja supistuvat hallinnot. Paras-ARTTU-ohjelman tutkimuksia nro 30. Acta 251. Kuntaliitto. Helsinki.

Stenvall, Jari (2016) Julkinen hallinto Suomessa. Tietosanoma. Printon. Tallinna.

Tammi Jari (2013). Kuntakonserni uudistuu. Teoksessa Sandberg, Siv (toim.) Kasvat kunkonsernit ja supistuvat hallinnot. Paras-ARTTU-ohjelman tutkimuksia nro 30. Acta 251. Kuntaliitto. Helsinki

Pro gradu-tutkimussuunnitelman abstrakti

Tiina Nikander-Koivukangas, hallintot. ja oikeustiet. opiskelija, Lapin yliopisto, tnikande@ulapland.fi
Ohjaajat; prof. Timo Aarrevaara ja tutkija M.Sc. (Admin) Paula Tulppo

Pro gradu-tutkielma käsittelee ajankohtaista, yhteiskunnallisesti merkittävää hallinnollista ja oikeudellista kysymystä Kittilän kunnan hallinnossa. Käsillä on ns. ”Kittilän kunnan Eilavaara laskut Case”. Tätä asiakokonaisuutta Korkein oikeus (KKO) alkoi käsitellä lokakuussa 2023 ja asiassa annettiin äskettäin tuomio (10.9.2024). Tuomiossa langetettiin kahdelle Kittilän kuntapäättäjälle ehdollinen vankeusrangaistus. Tämä tapaus on yksi monista Kittilän kuntaan liittyvistä oikeudenkäynneistä. Oikeudenkäynnit ovat saaneet huomattavaa julkisuutta ja ne ovat olleet kalliita. Oikeudenkäynneissä on pyritty käsittelemään Kittilän kunnan hallinnon ongelmia sekä laajemmassa mittakaavassa tähdätty kunnallishallinnon toiminnan parantamiseen. Oikeudenkäynnit ja niiden seuraukset ovat herättäneet mm. kysymyksiä kunnallisen itsehallinnon sääntelyn ja rikoslain suhteesta sekä erityisesti luottamushenkilöiden rikosoikeudellisen vastuun toteutumisesta.

Tutkielman tavoitteena on analysoida Eilavaara-laskut-Casen oikeudenkäyntien vaikutuksia Kittilän kunnan hallintoon sekä pohtia laajempia johtopäätöksiä siitä, kuinka kunnallista hallintoa voitaisiin uudistaa ilman,

että päädyttäisiin pitkiin ja raskaisiin oikeudenkäynteihin. Lisäksi tutkimus pyrkii tarkastelemaan sitä, miten tapaus linkittyy meneillään oleviin hallinnollisiin uudistuksiin, kuten Aluehallintouudistukseen (2023). Sekä sitä, miten globaalit muutostrendit, kuten taloudellinen taantuma ja turvallisuusuhat, mahdollisesti vaikuttavat Suomessa kunnallishallinnon kehitykseen.

Tutkimuksessa hyödynnetään pääasiassa hallintotieteellistä ja organisaatiotutkimuksen näkökulmaa. Tutkimusmetodina käytetään sekä määrällisiä että laadullisia menetelmiä. Aineistona toimivat muun muassa Kittilän kunnanhallituksen ja tuomioistuinten päätökset vuosilta 2017–2024. Sisällönanalyysin avulla pyritään löytämään lainalaisuuksia ja johtopäätöksiä, jotka voivat hyödyttää tulevaisuuden hallinnon uudistuksia sekä selkeyttää julkisen hallinnon ja oikeuslaitoksen välistä suhdetta.

Tutkimus keskittyy erityisesti kunnallisen johtamisjärjestelmän eettisiin ja institutionaalsiin kysymyksiin sekä New Public Governance-teorian näkökulmasta siihen, miten julkinen hallinto voisi uudistua, jotta se voisi vastata muuttuviin yhteiskunnallisiin ja globaaleihin haasteisiin. Tutkimuksen tuloksina pyritään löytämään käytännön ratkaisuja, jotka voisivat edistää tehokasta ja oikeudenmukaista hallintoa (ns. hyvän hallinnon periaatteet) kunnallisella tasolla. Sekä mahdollisesti vaikuttaa ennaltaehkäisevästi vastaavien hallinnollisten ja myöhemmässä vaiheessa oikeudellisten ongelmien syntymisen tulevaisuudessa.

Kuntalaisaloitteen julkisuus yksilön osallistumisoikeuksien turvaajana

Evgeniya Kurvinen, OTT, julkisoikeuden yliopistonlehtori, oikeustieteiden laitos, Itä- Suomen yliopisto ja **Saanareetta Virikko**, HM, väitöskirjatutkija, oikeustieteiden laitos, Itä-Suomen yliopisto.

Kuntaa työnantajana edustavalla viranomaisella, joka on kuntalain (410/2015) 39 §:n 1 momentin 4 kohdan perusteella kunnanhallitus, on velvollisuus huolehtia siitä, että kunnan viranhaltijoilla ja työntekijöillä on riittävät valmiudet toimia kunnan hallinnossa. Artikkelissa ”Kuntalaisaloitteen julkisuus yksilön osallistumisoikeuksien turvaajana” tutkittiin kuntalaisaloitetta osana kunnan jäsenten perusoikeuksina turvattuja osallistumisoikeuksia. Tutkimuksen perusteella kuntalaisaloitetta ei määritetä riittävän selkeästi lainsäädännössä, mikä muodostaa ilmeisen riskin siihen, etteivät kunnan jäsenet välttämättä tunnista kuntalaisaloitetta heille kuuluvana osallistumisoikeutena. Aloitteen sisältö- ja muotovaatimusten yleismuotoisuus muodostaa myös ilmeisen riskin siihen, ettei viranomainen välttämättä osaa tunnistaa kuntaan saapunutta asiakirjaa.

Kuntalaisaloite on sähköisessä tai kirjallisessa muodossa viranomaiselle lähetettävä asiakirja, josta käyvät ilmi aloitteen tekijän nimi ja yhteystiedot sekä kunnan toimintaa koskeva asia, jota aloite koskee. Aloite voi olla ehdotus, toimenpide, suunnitelma tai muu aie (ajatus, idea) nykyisen asiantilan kehittämiseksi, mitä voimassa oleva lainsäädäntö ei edellytä perusteltavan. Laissa ei myöskään edellytetä nimettävän aloitteen tarkoittamaa asiakirjaa aloitteeksi. Aloitteesta on erotettava hallintolain (434/2003) 8 §:n tarkoittama tiedustelu tai yhteydenotto kunnan toimintaan liittyvässä asiassa, joka ei muodosta kuntalain tarkoittamaa aloitetta.

Kunnan jäsenten osallistumisoikeuksien toteutumisen edellytyksenä on myös tiedonsaanti vireillä olevista sekä käsitellyistä aloiteasioista. Kunnan jäsenellä on oikeus saada pyynnöstä tieto kuntalaisaloitteesta ja sen käsittelyn yhteydessä laadituista, saaduista ja hankituista asiakirjoista. Tiedonsaantioikeuden edellytyksenä on, että kunnan jäsen tekee tietopyynnön viranomaiselle. Viranomaisen asiakirjan julkiseksitulo määräytyy viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999, julkisuuslaki)

mukaan, mutta viranomaisella voi harkintansa perusteella antaa tietoa myös sellaisesta asiakirjasta, joka lain mukaan ei ole vielä julkinen. Viranomaisella on velvollisuus antaa pyynnöstä tietoja kuntalaisaloitteista ja niihin liittyvistä asiakirjoista, ellei niiden sisältöön liity lailla salassa pidettäviksi määritelty tietoja tai tietojen luovuttamista koskevia rajoituksia. Kaikkiin kunnallisessa viranomaisessa vireillä oleviin tai olleisiin aloitteen valmistelun yhteydessä syntyneisiin asiakirjoihin ei silti sovelleta julkisuuslakia. Julkisuuslain soveltamisalan ulkopuolelle jäävät asiakirjat on määritelty tarkasti laissa. Tutkimuksen perusteella julkisuuslaki tulee kuitenkin sovellettavaksi sellaisiin keskeneräistä aloiteasiaa koskeviin asiakirjoihin, joilla on suora vaikutus kunnallisen viranomaisen päätöksentekoon ja julkisen vallan käyttöön. Asian keskeneräisyys ei siten itsessään muodosta perustetta sille, että tietoja ei voida antaa.

Viiden suomalaisen kunnan työskentelykulttuuri ja demokraattinen kehitys valtuutetun näkökulmasta 2000-luvulla

Samuli Laine, VTM, väitöskirjatutkija, saslai@utu.fi

Turun yliopisto – Poliittinen historia – Eduskuntatutkimuksen keskus

Tutkimuksen ohjaaja: Apulaisprofessori Markku Jokisipilä

Puheenvuorossani toisin esille poliittisen työskentelykulttuurin vaikutuksia kunnallisdemokratiaan ja esittelisin alustavia tuloksiani, jossa pohdin miten kuntien erot ovat vaikuttaneet päätöksenteon demokraattisuuteen ja luotettavuuteen valtuutettujen näkökulmasta tarkastelukunnissa.

Kunnallispolitiikka on käynyt läpi 2000-luvun aikana Suomessa jo monenlaisia muutoksia. Kuntalain muutokset ovat tuoneet uusia sääntöjä, vaatimuksia ja työkaluja kunnallisdemokratian päivittäistoimintaan. Samalla puoluekannatuksen murros on luonut saumakohdan monen valtuuston aikaisempaan toimintaan. Kaupungeissa aseveliakselit ovat menettäneet asemaansa ja joillakin paikkakunnilla keskustajohtoisuus on heikentynyt. Tämä on pakottanut valtuustot ja kuntahallinnon uudistumaan. Tämän kehityksen odotetaan myös voimistuvan. Haluan avata tämän murroksen vaikutuksia erityisesti pöytäkirjojen ulkopuolelle jäävän poliittisen valmistelun näkökulmasta eri kokoisissa kunnissa.

Puheenvuoroni perustuu väitöskirjatutkimukseen, jossa haastattelen 120 valtuutettua viidestä kunnasta ja kaupungista: Taivassalosta, Loimaalta, Hämeenlinnasta, Turusta ja Tampereelta. Mukaan haetaan valtuutettuja esimerkiksi kunnanhallitusten valtakeskiöistä, vuosikymmen sitten yhden kauden istuneista rivivaltuutetuista, yhden valtuutetun puolueista ja valtapuolueiden eläköityneistä veteraaneista. Kerättyä lähdeaineistoa analysoidaan suhteessa olemassa olevaan kotimaiseen ja kansainväliseen tutkimukseen, sekä kuntakentän tuottamaan hallinnolliseen aineistoon. Tutkimus selvittää erityisesti kolmea aihealuetta: (1.) Valtuustokokouksia edeltävässä valmisteluprosessissa käytävien poliittisten neuvottelujen toimintatapoja. (2.) Eri taustoista tulevien valtuutettujen näkemyksiä omista vaikuttamisen mahdollisuuksistaan ja toimintatavoistaan. (3.) Haasteita, joita valtuutetut katsovat kuntansa toimintatapojen kohdanneen katsantokautenaan. Tutkimus hyödyntää poliittisen historian ja politiikan tutkimuksen lähihistoriallista tutkimusotetta. Tällaista kvalitatiivisempiiristä poliittisen historian tutkimusta on perinteisesti sovellettu valtiosolulle ja ulkopoliittikkaan, mutta se tuo lisäarvoa myös kuntatutkimukseen. Se sijoittuu kuntien hallinnollisten selvitysten ja kuntahistorioiden välimaastoon. Selvityksiin verrattuna katsantokausi on pidempi, huomio prosessin toimivuutta laajempi, ote on kriittisempi ja toteutus erillinen kuntaorganisaatiosta. Tutkimus ei ole muodollisessa suhteessa kohdekuntiin.

Tärkeää on, että henkilökohtaisiin haastatteluihin perustuva tutkimus mahdollistaa sellaisenkin haastateltavien tavoittamisen, joka ei ole esimerkiksi lomakekyselyiden tavoitettavissa. Lisäksi aihealueista pyritään keräämään syvää kokemus- ja asiantuntija tietoa. Tähän mennessä on tehty 105 tutkimushaastattelua.

Millaista työhyvinvointia edellytetään johtoryhmän jäseneltä dualistisessa johtamisympäristössä?
Annemaija Summanen annemaija.summanen1958@gmail.com

Vuoden 2023 alusta Suomessa aloitti toimintansa 21 hyvinvointialuetta. Hyvinvointialueita on rakennettu kireällä aikataululla. Nostin esille työhyvinvointiin liittyvän huoleni jo väitöskirjassani (2019), sote- ja maakuntauudistuksiin voi liittyä myös johtoryhmän jäsenten työuupumusta ja sen seurauksena laadukas johtaminen vaarantuu. Tämän tutkimuksen pääuutuusarvo tulee olemaan, miten johtoryhmän jäsenet ovat kokeneet työhyvinvointinsa ja miten dualistisen johtamisen vuorovaikutus on toiminut. Julkisessa organisaatiossa kyse on aina poliittisesta ja virkamiesten toteuttamasta johtamisesta. Näiden kahden välisestä valtasuhteista ja rajanvedosta ei välttämättä aina ole selvyttä. Tutkijoiden mukaan kunnallisen päätöksenteon ytimeen kuuluva politiikka edellyttää taitoa, toimia poliittisessa rajapinnassa kuntajohtajan ja kunnanhallituksen puheenjohtajan kanssa. (Parkkinen, Haveri & Airaksinen, 2022). Samoin myös tässä tutkimuksessa aluehallituksen puheenjohtajan ja hyvinvointialuejohtajan välisen yhteistyön toivoisi olevan sujuvaa. Tutkimus tulee tuottamaan hyvinvointialueen ylimmän operatiivisen johdon työhyvinvoinnin kokemuksia näkyväksi jo toiminnan alkutaipaleelta. Dualistisessa johtamisessa ristiriitakokemukset johtajuudessa luottamushenkilöstön kanssa voivat olla uhka sekä työn sujumiselle (Ryynänen, 2001), että työhyvinvoinnille.

Tutkimukseni päätavoitteena on tuoda uutta tietoa yhden hyvinvointialueen johtoryhmän jäsenten (20 henkilöä) erilaisista työhyvinvoinnin ulottuvuuksista työn imu ja työuupumus dualistisessa johtamisympäristössä. Tutkimuksessa sovelletaan narratiivista tutkimusotetta teemahaastattelulla.

Tutkimus on laadullinen ja narratiivista lähestymistapaa käytetään tyypillisesti tulkintojen, prosessityyppisten tarinoiden ja erilaisten tärkeiden hetkien tunnistamisessa. Tutkittavien kertomukset ovat todellisuuden tuottajia, rakentajia ja välittäjiä. Narratiivisen analyysin avulla voimme ymmärtää, miten tapahtumat kehittyvät ja millaisia merkityksiä haastateltavat niille antavat. Tutkimuksessa kertomukset ovat tutkimuskohteena ja aineistona. Narratiivinen analyysitapa tässä tutkimuksessa noudattaa Riessmanin (2008) ohjeistusta. Sisäiset tarinat kuljettavat tarinallisen kiertokulun kautta, kuten Hännisen (2000) väitöstyössä. Narratiivisuutta ohjaa Bojen (2001; 2008) tarina, on kerrottu ja siihen liittyy juoni, josta syntyy tarinakulku. Tutkimusprosessi tulee etenemään hermeneuttisen kehän tavoin, alkaen esiyymmärryksen tunnistamisesta. Aineisto kerätään haastattelemalla, jotka litteroidaan sanatarkasti. Tutkimuksen tieteellisen viitekehäksen muodostavat hallintotieteelliseen organisaatiokontekstiin sijoittuva johtajuus- ja työhyvinvointitutkimus.

Tutkimus on dualistisen johtajuuden ytimessä ja se on samalla kuntapuolen johtajuus -ja johtamistutkimusta. (Juuti, 2018; Ryynänen, 2001; Haveri ym. 2013) Työhyvinvointia tarkastellaan tässä tutkimuksessa työuupumuksen ja työn imun käsitteiden kautta. Teoreettinen malli on: Työn vaatimusten - työn voimavarojen malli. Sen on kehittänyt aikoinaan Stevan Hobfollin (1988) (Schaufeli & Bakker, 2004; Hakanen, 2005; Hakanen & Perhoniemi, 2012; Hakanen & Schaufeli, 2012), kehittäneet lisää. Tarkastelu teoreettiseen malliin pohjautuu Peter Warrin kehittämään psykologisen hyvinvoinnin affektiivisen (tunneperäisen) käsitteen hyvinvointimalliin. Johtoryhmän jäsenten kertomukset kuvataan hyvinvoinnin ulottuvuudet malliin.

Tutkimuksen tavoitteena on ymmärtää johtajien kokemuksia työhyvinvoinnin erillisistä ilmentäjistä (työn imu - positiivinen ja työuupumus negatiivinen). Tämä on tutkimuksen ydintä. Kahden erillisen rinnakkaisen hyvinvointipolun malli. Työn vaatimusten - työn voimavarojen (TV-TV) malli. Työhyvinvoinnin ulottuvuuksia työn imu, työuupumus ja stressi tarkastellaan johtamistutkimuksen yhteydessä, kuten dualistista johtajuutta ja johtamistyön vaikuttavia seurauksia. Tutkimukseni analyysimenetelmä on Labovin ja Waletskyn (1997 [1967]) kertomuksen malli, jonka avulla rakennan kertomukset. Kertomusten tyypittely aineistolle pohjautuu samalla mallilla, kun väitöskirjassani Labovin (1997) suullisen kertomuksen mallin mukaisesti juonirakenneanalyysiin.

Alustavat tutkimuskysymykset: Miten olet kokenut oman työhyvinvoinnin ja jaksamisen johtamistyössä? Mihin hyvinvoinnin ulottuvuuden eri tilaan asetat tällä hetkellä oman työhyvinvointisi? Millaista tukea johtoryhmän jäsen saa johtamistyöhön esihenkilöltä? Millaista tukea odotat? Kysymys hyvinvointialuejohtajalle. Millaista työhyvinvointiin liittyvää tukea olet kokenut saavasi puheenjohtajistolta? Millaista tukea odotat? Aluehallituksen puheenjohtajiston antama tuki johtoryhmän puheenjohtajalle. Tavoitteena on kuulla millaisia kokemuksia ja ymmärrystä on tuen antamisesta. Millainen merkitys niillä on johtoryhmän puheenjohtajalle ja johtoryhmän jäsenille.

Tracing public values on a new administrative level: Wellbeing services counties in Finland **Henna Paananen**

Keywords: administrative reform, regional administration, public administration, public values

Background: Public administration in Finland was reformed in the beginning of 2023 when well-being services counties (WSCs) were introduced. The municipality-based system has still its established position and role in the Finnish society, but little is known how the newly established wellbeing services counties are perceived and interpreted regarding their role and rationales and further public values in background. Political, economic, and social pressures significantly influence administrative reforms, often leading to competition between the drivers of reform (Wise 2002). For example, the demands for legality and transparency can conflict with goals of efficiency and performance, creating challenges for governance (De Graaf & Paanakker 2015). Public values and the common good can help balance economic individualism, emphasizing the importance of collective welfare and public interest in politics and administration (Kerkhoff 2009). Although economic efficiency remains a key value, its significance has shifted over time, with other important values, such as justice and inclusion, emerging alongside it (Rutgers & van der Meer 2010). This study seeks answer to question ‘How the rationale of newly established wellbeing services counties is interpreted and what kind of public values are being emphasized in their roles?’

Data and analysis: The semi-structured interviews of the CEOs of the well-being services counties (n=17) and leading elected WSC politicians (n=13) were conducted in 2023 in the mid of the first year of activity after the reform in Finland. In addition, 10 national ministries’ representatives have been interviewed due to their steering role of WSCs in spring 2024.

This first-hand and in-depth interview data was analyzed with qualitative content analysis relying on Tina Nabatchi’s typology (2018) of public value frames in administration and governance; political, legal, organizational, and market frames. This study relies on abductive reasoning because of the need to reflectively overcome the ‘shadows’ of the previous municipal-driven ideas of Finnish administrative system and examine the new system by its own traits and means. Abductive reasoning enables to receive contextual but comprehensive conception of the new administrative level.

Preliminary results: Despite of the strict state steering tendency, the ideas of WSCs’ roles and rationales are dispersed into different public value frames. Whereas in some stance WSCs are interpret mostly by meeting organizational values, there is also a solid idea of seeking success and reasoning their role through market values. As a critical finding, new WSCs are scarcely regarded through political values despite of their self-government and position as largest public service providers in the Finnish public administration system.

The original typology doesn't take into account the significance of contextuality, not local nor regional, as a public values frame. This absence is highlighted also in our findings drawn from the dataset. This finding distinguishes WSCs from the previous municipal system and underscores the importance of understanding contextual nuances in reforming public administration and local and regional governance.

References

de Graaf, G., & Paanakker, H. (2015). Good Governance: Performance Values and Procedural Values in Conflict. *The American Review of Public Administration*, 45(6), 635–652.

<https://doi.org/10.1177/0275074014529361>

Kerkhoff, T. (2009). Public values and public interest: Counterbalancing economic individualism. *Acta Politica*, 44(4), 472–475. <https://doi.org/10.1057/ap.2009.14>

Nabatchi, T. (2018). Public Values Frames in Administration and Governance. *Perspectives on Public Management and Governance*, 1(1), 59–72. <https://doi.org/10.1093/ppmgov/gvx009>

Rutgers, M. R., & van der Meer, H. (2010). The Origins and Restriction of Efficiency in Public Administration: Regaining Efficiency as the Core Value of Public Administration. *Administration & Society*, 42(7), 755–779.

<https://doi.org/10.1177/0095399710378990>

Wise, L. R. (2002). Public Management Reform: Competing Drivers of Change. *Public Administration Review*, 62(5), 556–567. <https://doi.org/10.1111/1540-6210.00237>

Kunnanvaltuutettujen sukupuolten tasa-arvon edistäminen

Linnéa Henriksson, PD, Åbo Akademi

Demokraattinen edustus on monimutkainen käsite, ja suhteessa sukupuolten tasa-arvoon sitä voidaan tarkastella eri näkökulmista. Laajimmin tutkittu ulottuvuus on kuvaileva (Schwindt-Bayer & Mischler, 2005). Kuvailevaan edustukseen keskittyvissä tutkimuksissa tarkastellaan, kuinka hyvin eri ryhmät ovat suhteellisesti edustettuina vaaleilla valituissa viroissa, kuten kunnanvaltuustoissa. Toinen tärkeä, joskin vähemmän tutkittu ulottuvuus on substanssiedustaja, joka viittaa siihen, vastaako edustus esimerkiksi paikallisen kansalaisen tarpeeseen ja miten. Yhteenvetona voidaan todeta, johtaako naisten määrän lisääminen kunnanvaltuustoissa naisystävällisempään päätöksentekoon paikallistasolla? Celis (2012) huomauttaa, että kuvailevan ja aineellisen esityksen välisen syy- yhteyden mittaaminen on osoittautunut erittäin vaikeaksi.

Tämän esityksen tavoitteena on selvittää naisvaltuutettujen läsnäolon suhdetta sukupuolten tasa- arvon edistämiseen suomalaisessa ja eurooppalaisessa ympäristössä. Lyhyesti sanottuna, edistävätkö naiset sukupuolten tasa-arvoa ja jos edistävät, niin miten? Esityksessä tarkastellaan sukupuolten tasa-arvon eri näkökohtia paikallishallinnossa, kuten kuntavaaleissa, paikallisissa instituutioissa, erityisinä politiikkoina tai ohjelmina, sukupuolten tasa-arvoa koskevan tiedon saatavuutena ja naisten kiinnostuksena paikallisyhteiskuntaan. Tutkimuksessa etsitään korrelaatiota näiden sukupuolten tasa-arvon eri näkökohtien ja useiden riippumattomien muuttujien, kuten valtuutetun taustan, maan ja roolikäsitysten, välillä.

Esitys on esitutkimus Suomen oloista, jonka tarkoituksena on testata varsinaiseen tutkimukseen sisältyviä hypoteeseja. Varsinainen tutkimus on osana suurempaa eurooppalaista Return of the Councillors-tutkimusprojektia.

Celis, K. (2012). On substantive representation, diversity, and responsiveness. *Politics & Gender*, 8(4), 524–529. <https://doi.org/10.1017/S1743923X12000542>

Schwindt-Bayer, L. A., & Mishler, W. (2005). An integrated model of women 's representation. *The Journal of Politics*, 67(2), 407–428. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2508.2005.00323.x>

Kulttuuripääkaupunkivuosi paikallisen kulttuurihallinnon uudistajana Antton Vuolle

Avainsanat: yhteistoiminnallinen hallinta, Euroopan kulttuuripääkaupunki, paikallinen kulttuurihallinto

Vaikea julkisen talouden tilanne sekä väestölliset kehityskulut luovat kuntakentällä painetta löytää uusia ratkaisuja kulttuuripalveluiden järjestämiseen. Euroopan kulttuuripääkaupunki -tapahtuman luomat yhteistoiminnallisen hallinnan rakenteet tarjoavat mahdollisuuden kehittää alueellisessa yhteistyössä kulttuurialan ekosysteemejä, sovittaa yhteen eri toimijoiden tavoitteita sekä löytää kestäviä ratkaisuja kulttuuripalveluiden järjestämiseen erilaistuvissa kunnissa. Pro gradu -tutkielmassani tarkastelen vuoden 2026 Euroopan kulttuuripääkaupunki Oulun kumppanikuntia, joiden kanssa se pyrkii vahvistamaan yhteistyötä kulttuurialan toiminnassa (Oulu 2021, 19). Euroopan unioni on asettanut kulttuuripääkaupunkitoiminnan tavoitteeksi muun muassa kulttuurihallinnon kumppanuuksien ja kapasiteetin kehittämisen (Euroopan komissio 2018). Tarttumalla kuntien odotuksiin kulttuuripääkaupungin kumppanuuden höydyistä ja niiden tuomasta avusta paikallisten kulttuurihallinnon haasteiden ratkaisemisessa tutkielma tekee ilmiötasolla näkyväksi paikallistason kulttuurihallinnon valmiutta omaksua yhteistoiminnallista hallintaa. Tutkielmassani kysynkin, millaisia mahdollisuuksia kunnat tunnistavat yhteistoiminnallisen hallinnan jalkauttamisessa kulttuurihallintoon.

Euroopan kulttuuripääkaupunkeja koskevan tutkimuskirjallisuuden kirjo on laaja. (ks. Palmer 2004; Garcia & Cox 2013.) Kulttuuripääkaupunkivuosien tavoitteita, vaikutuksia, mahdollisuuksia sekä haasteita on tutkittu kattavasti. Kuitenkin lisätietoa sen roolista erilaisten hallinto-oppien jalkauttamisessa kaivataan lisää, sillä ohjelmaan on sisäänrakennettu hallinnon kehittämisyrittämiä. Euroopan kulttuuripääkaupunki -tapahtumaa voidaan pitää esimerkkinä yhteistoiminnallisesta hallinnasta (eng. collaborative governance). Siinä julkiset toimijat osallistavat suoraan yksityisiä toimijoita konsensushakuisen politiikanmuodostukseen tai toimeenpanoon sekä julkisen toiminnan ohjaamiseen. Yhteistoiminnallisen hallinnan taustalla on ajatus toimijoiden kyvystä vastata yhdessä paremmin kompleksisiin ongelmiin. (Ansell & Gash 2007.) Kulttuurihallintoon liittyvän yhteistoiminnallisen hallinnan rakenteisiin ja avoimuuteen vaikuttavat paikallishallinnon omaksumat joko talous- tai kulttuurikeskeiset orientaatiot suhteessa kulttuuri- ja luoviin aloihin, mikä puolestaan vaikuttaa näiden alojen kasvuun ja kehittymiseen paikallisesti. Kulttuuri- ja luovien alojen edistämistä voidaan katsoa kulttuurin itseisarvon vaalimisena. Tämän on nähty korostavan julkisten toimijoiden roolia yhteistoiminnassa. Toiminnan näkemisen taloudellisen toimeliaisuuden edistämisenä on taas katsottu korostavan yksityisten toimijoiden merkitystä. (Andres & Chapain 2012; Smith & Warfield 2008.) Kuntien orientaatiot vaikuttavat siis luultavasti siihen,

millaisia mahdollisuuksia ne tunnistavat yhteistoiminnallisen hallinnan tarjoavan niiden kohtaamiin haasteisiin kulttuurihallinnossa. Lisäksi erilaiset orientaatiot voivat luoda näihin kumppanuuksiin jännitteitä.

Tutkielma on tutkimusotteeltaan laadullinen, sillä erityisesti kuntien kokemuksiin ja odotuksiin liittyy sellaista tulkinnallisuutta, jonka tavoittamiseen soveltuu laadulliset menetelmät. Tutkielman pääasiallinen empiirinen aineisto muodostuu kumppanikuntien viranhaltijoiden teemahaastatteluilta. Haastatteluita järjestetään yhteensä kahdeksan. Seitsemän informanttia on viranhaltijoita erilaisista kulttuuripääkaupungin kumppanikunnista ja yksi informantti on Oulun kulttuurisäätiön edustaja. Teemahaastatteluiden runko muodostuu kolmesta haastatteluteemasta, jotka ovat kulttuurihallinnon kehittämistarpeet, paikallinen kulttuurialan ekosysteemi sekä odotukset kumppanuudelta. Analyysimenetelmänä käytän teoriaohjaavaa sisällönanalyysiä.

Odotettavasti tutkielma onnistuu osoittamaan kuntakentän vaillinaisen kyvyn tunnistaa Euroopan kulttuuripääkaupungin potentiaali kulttuurihallinnon uudistajana, sekä kuntien odotusten kohdistuvan lyhyemmän aikavälin hyötyihin strategisen ja pitkäjänteisen kulttuurihallinnon uudistamisen sijaan. Havainnot asettunevat linjaan aiemman kulttuurihallinnon haasteita koskevan tutkimuskirjallisuuden kanssa ja vahvistavat käsitystä alan julkisen hallinnan rakenteellisista ongelmista (esim. Renko 2024; Jakonen & Sokka 2022).

Teoreettisesti tutkielma rakentaa ymmärrystä kuntien valmiudesta soveltaa yhteistoiminnallista hallintaa kulttuurihallinnon uudistamisessa. Käytännön toimijoille se antaa arvokasta tietoa kulttuuripääkaupungin kumppanuuksiin liitettävistä odotuksista ja antaa eväitä näiden kumppanuuksien kehittämiseen. Viimein tutkielma kiinnittyy myös laajempaan tieteelliseen keskusteluun Euroopan kulttuuripääkaupunki - tapahtumista ja niiden vaikutuksista kulttuurialan paikallisiin ekosysteemeihin tuoden tarkasteluun oman hallinto-oppien jalkauttamiseen liittyvän tulokulmansa.

Lähteet

Andres, L., & Chapain, C. (2013). The Integration of Cultural and Creative Industries into Local and Regional Development Strategies in Birmingham and Marseille: Towards an Inclusive and Collaborative Governance? *Regional Studies*, 47(2), 161–182.

Ansell, C., & Gash, A. (2008). Collaborative Governance in Theory and Practice. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 18(4), 543–571.

Euroopan komissio. (2018). European Capitals of Culture (ECOC) 2020-2033 : Guidelines for the cities' own evaluations of the results of their ECOC. Bryssel: Euroopan unioni.

Garcia, B., & Cox, T. (2013). European capitals of culture: success strategies and long-term effects. Luxemburg: EU Publications Office.

Jakonen, O., & Sokka, S. (2022). Finnish cultural policy as public funding: Regime view across policy domains. *Nordisk kulturpolitisk tidsskrift*, 25(3), 293–313.

Oulu. (2021). Oulun matka kohti kulttuuri-ilmastonmuutosta. Hakemus, suomeksi toimitettu versio. Oulu: Oulun kaupunki.

Palmer, R. (2004). The Palmer Report on the Capitals of Culture from 1995-2004: European Cities and Capitals of Culture – Part 1. Bryssel: Palmer-Rae Associates.

Renko, V. (2024). Making Regional Cultural Policy Possible: Construction and Practices in Finland Contrasted to Sweden. Jyväskylä: University of Jyväskylä.

Smith, R., & Warfield, K. (2008). The creative city: a matter of values. Teoksessa Cooke, P., & Lazzeretti, L. (toim.) Creative Cities, Cultural Clusters and Local Economic Development, 287–312. Cheltenham: Edward Elgar.

Kunta, taide ja kulttuuri

Ilkka Haapalinna, ihaapali@ulapland.fi

Perusteita kuntien kulttuuritoiminnalle annetaan sitä koskevassa laissa. Siinä todetaan kulttuuritoiminnan olevan mm. taiteen tekemistä, sen saatavuuden parantamista ja myös kulttuuriperintöä.¹ Näitä kaikkia olen tarkastellut Suomen liikenneympyröissä olevaa taidetta koskevassa tutkimuksessani.

Olen tarkastellut kunnan roolia taidehankinnan päätöksentekijänä sekä taiteilijoiden työllistäjänä ja myös sitä, mikä merkitys julkisella taiteella on kuntalaisille unohtamatta sen vaikutusta kunnan historian ja elinkeinoelämän esiintuomisessa.

Mannersuomen kunnista noin kaksi kolmasosaa eli 193 on sellaisia, joissa on liikenneympyröitä. Ne sijaitsevat usein kuntien sisääntuloväylien varrella osoittamassa liikenteen muuttumista taajamaliikenteeksi. Niitä voidaan pitää ikään kuin porttina kuntaan saapumiselle. Kunnan imagoa esille tuovan taiteen sijoittaminen tällaisiin paikkoihin on järkevää. Esimerkiksi Turussa on lähdön ja saapumisen paikat otettu yhdeksi tulevaisuuden julkisen taiteen hankintojen painopisteeksi.²

Kunnissa julkisen taiteen hankintaan ovat osallisina ja vaikuttajina useat hallinnon portaat. Aloite saattaa tulla kuntalaisilta, yhteisöiltä ja myös kunnan virkamiehiltä. Tämän jälkeen sitä käsitellään, kunnasta riippuen, eri lautakunnissa. Useimmiten kulttuuritoiminnasta vastaa sivistyslautakunta (39 %) ja vain viidessä prosentissa mannersuomen kunnista on erillinen kulttuurilautakunta.³ Liikenneympyrätaiteen kyseessä ollen mukaan liittyy aina myös tekninen lautakunta ja tietenkin liikennejärjestelyistä päättävä taho. Lopullisen päätöksen tekee kunnanhallitus, mutta rahoituksesta on tietenkin päätetty valtuustossa. Unohtaa ei myöskään sovi ELY-keskusta, joka on luvan myöntävä viranomainen. Itse liikenneympyröiden rakentamisesta, silloin, kun se ei ole kunnan tehtävä, vastaa Väylävirasto. ”Hallintohimmeli” on siis varsin monikerroksinen.

Kunnan tehtävänä on em. lain mukaan mm. luoda edellytyksiä ammattimaiselle taiteelliselle työlle ja toiminnalle⁴. Tässä lakisääteisessä tehtävässä on kuitenkin 35 % kunnista selvinnyt mielestään erittäin huonosti (6 %) tai huonosti (29 %).⁵

Julkisen taiteen hankinnalla on kunnan mahdollista tukea omia taiteilijoitaan joko tilaamalla teoksen suoraan tai järjestämällä suunnattu kilpailu taiteilijoille, joilla on kytköksiä kuntaan. Taiteilija voi myös itse lähestyä kuntaa ja tarjota teostaan. Tällaisissa tapauksissa saattavat kunnalliset päätöksentekijät kuitenkin joutua kiusalliseen tilanteeseen. Tarjotun teoksen taiteellinen taso tai aihepiiri saattaa nimittäin hyvinkin

poiketa siitä, mitä kunnassa halutaan. Parhaaseen lopputulokseen sekä taiteilijan että kunnan kannalta oletettavasti päästään noudattamalla julkisen taiteen hankinnasta laadittuja ohjeita.⁶

Julkinen taide on kunnissa usein vilkkaan keskustelun aiheuttaja. On luonnollista, että asukkailla on erilaisia mielipiteitä, ja varsinkin taiteen kyseessä ollen se on enemmän kuin odotettua. Mielipidekirjoittelu paikallislehdissä on valitettavan usein kielteistä. Useimmiten aiheena on verorahojen käyttö väärään kohteeseen mutta myös teosten taiteellista sisältöä arvostellaan usein – joskus tosin kiittäenkin.

Eräänä keinona negatiivisen ilmapiirin ehkäisyyn on kuntalaisten osallistaminen. Tällaista on käytetty myös liikenneympyrätaiteen suunnittelussa.⁷ Kuntalaisten ja varsinkin nuorten osallistaminen on omiaan lisäämään kuntalaisten yhteenkuuluvuutta – onhan meidän nuoremme olleet mukana tätä tekemässä! Toinen keino välttää kielteistä suhtautumista on teoksen hankinnan ja ylläpidon rahoittaminen käyttämättä verovaroja. Tällöin ovat avainasemassa kunnassa toimivat yritykset ja yhteisöt.

Varsinkin pienemmillä kunnilla on tarvetta tuoda esille omaa imagoaan ja kulttuuriperintöään julkisen taiteen avulla. Lähes kaikissa liikenneympyrätaidetta koskevissa kilpailuissa oli erääksi lähtökohdaksi annettu kunnan historian, elinkeinon tai muun kuntaan oleellisesti liittyvän asian esilletuominen. Vielä enemmän kuntabrändin korostaminen näkyy niissä liikenneympyräteoksissa, joita ei voi pitää taiteena, vaan ovat ns. ympäristörakennelmia. Tällaiset teokset ovat varsin usein kunnan oman virkamiehen suunnittelemia.

Kunnan imagon ja yleensäkin kulttuuriperinnön esilletuominen on tärkeitä, ei ainoastaan ulkopuolisille, vaan myös kuntalaisille itselleen oman itsetunnon ja yhteenkuuluvuudentunteen lisäämiseksi. Tämä lienee ollut myös kulttuuritoimintaa ohjaavan lainlaatijan tarkoitus.

Tutkimukseni kohde on taiteen kentässä hyvin rajoittunut – kolmiulotteinen visuaalinen taide. Kunnan kannalta on kuitenkin ensiarvoisen tärkeää edistää kaikenlaista taidetta sillä taide luo kunnalle vetovoimaa ja näkyvyyttä. Tästä oivallisena esimerkkinä voisi mainita vaikkapa Kuhmon, jota tuskin tunnettaisiin ilman kamarimusiikkifestivaaleja. Tai Sodankylän, joka ilman elokuvajuhlia olisi vain varuskunnastaan tunnettu – Savonlinnassa on sentään Olavinlinna.

CUPORE esittää raportissaan, että: *Kuntien tulee varata riittävät resurssit kulttuuritoiminnan järjestämiseen, hyödyntää saatavilla olevia asiantuntijapalveluita sekä tehdä yhteistyötä kunnan eri toimialojen välillä.*⁸ Tästä on helppo olla samaa mieltä.

TYÖRYHMÄ 7: Systemiajattelun hyödyntäminen hallinnon tutkimuksessa

Työryhmän vetäjät: Patrik Nordin, tutkijatohtori, Vaasan yliopisto, Aino Rantamäki, tutkijatohtori, Vaasan yliopisto ja Salla Maijala, projektitutkija, Vaasan yliopisto.

Innovative Leadership in the Public Sector: The Role of Adaptive Innovation Spaces in Addressing Complex Challenges

Toni Ekroos, väitöskirjatutkija, Vaasan Yliopisto

Public sector organizations face growing pressure to deliver innovative services despite limited resources and complex social and environmental challenges. Traditional hierarchical leadership models often prove inadequate, as they restrict the flexibility and adaptability required to respond effectively in dynamic environments. This research explores the potential of adaptive innovation spaces—flexible, network-based environments that facilitate collaboration, creativity, and adaptability—as a means of fostering innovation in the public sector.

Grounded in systemic thinking and complexity theory, this study highlights how the interconnectedness and interdependencies within public sector organizations and their external networks can help overcome barriers to innovation. Rather than isolating elements of public administration, adaptive innovation spaces encourage a holistic approach where leadership promotes cross-departmental collaboration and collective problem-solving. This aligns with broader systemic perspectives found in complex systems, ecosystems, and network governance, where the balance between stability and adaptability is critical for organizational success.

Using a systematic literature review (2014–2024) as the methodological foundation, this research identifies key antecedents and factors that either support or hinder the effective implementation of adaptive innovation spaces in the public sector. The review also examines existing definitions and conceptualizations of innovation spaces, including terms like living labs, collaboration platforms, and emergent relational spaces all of which describe environments where experimentation and adaptability are central. By analyzing empirical studies from various disciplines, we construct a typological framework that outlines critical leadership practices and environmental factors that support public sector innovation.

This study makes both theoretical and practical contributions by addressing gaps in the literature, which has often focused on conceptual or normative discussions of innovation spaces. By offering empirical evidence, this research provides practical strategies for public sector leaders to create and sustain adaptive innovation spaces. These strategies help overcome common barriers such as rigid organizational hierarchies, siloed decision-making processes, and risk-averse cultures. The framework offers a roadmap for fostering a more dynamic and adaptable public sector capable of delivering responsive and resilient services.

Aligned with the systemic thinking theme, this research stresses the importance of understanding public sector innovation as a system where leadership, interdependencies, and environmental factors must be balanced. Adaptive innovation spaces provide a platform for this systemic approach, enabling public sector organizations to engage with complexity and foster sustainable, impactful innovation amid ongoing challenges.

Abstract literature

Arena, M., Cross, R., Sims, J., & Uhl-Bien, M. (2017). How to Catalyze Innovation in Your Organization (Vol. 58, Issue 4). <http://mitsmr.com/2rrgvqM>

Arena, M. J., & Uhl-Bien, M. (2016). Complexity Leadership Theory: Shifting from Human Capital to Social Capital.

Bastiaan, B., Logghe, S., Schuurman, D. & De Marez, L. (2016) "Governing Quintuple Helix Innovation: Urban Living Labs and Socio-Ecological Entrepreneurship." *Technology Innovation Management Review* 6 (2016): 22-30.

Bergvall-Kåreborn, B., Ihlström Eriksson, C., & Ståhlbröst, A. (2015). Places and Spaces within Living Labs. *Technology innovation management review*, 5(12), 37-47. <https://doi.org/10.22215/timreview951>

Bolden, R., Gulati, A., & Edwards, G. (2020). Mobilizing Change in Public Services: Insights from a Systems Leadership Development Intervention. *International Journal of Public Administration*, 43(1), 26–36. <https://doi.org/10.1080/01900692.2019.1604748>

De Vries, H., Bekkers, V., & Tummers, L. (2016). Innovation in the public sector: a systematic review and future research agenda. *Public administration (London)*, 94(1), 146-166. <https://doi.org/10.1111/padm.12209>

Gadolin C, Andersson T, Stockhult H. (2023) Complexity Leadership in a Public Sector Context : Exploring Adaptive Leadership Practices. *Change Management [Internet]*. 2023;23(2):63–81. Available from: <https://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:his:diva-23367>

Hossain, M., Leminen, S.& Westerlund, M. (2019) A systematic review of living lab literature, *Journal of Cleaner Production*, Volume 213, 2019, Pages 976-988

Katz JS (2016) What Is a Complex Innovation System? *PLoS ONE* 11(6): e0156150. doi:10.1371/journal.pone.0156150

Lichtenstein, B.& Plowman, D. (2009) The leadership of emergence: A complex systems leadership theory of emergence at successive organizational levels, *The Leadership Quarterly*, Volume 20, Issue 4, 2009, Pages 617-630. <https://doi.org/10.1016/j.leaqua.2009.04.006>

Moher D., Liberati A., Tetzlaff J. Altman DG; (2009) PRISMA Group. Preferred reporting items for systematic reviews and meta-analyses: the PRISMA statement. *PLoS Med.* 2009 Jul 21;6(7):e1000097. doi: 10.1371/journal.pmed.1000097 . Epub 2009 Jul 21. PMID: 19621072; PMCID: PMC2707599.

Omid Ali Kharazmi & Shahla Dartoomi (2023) A systematic literature review on collaborative innovation in the public sector, *Innovation: The European Journal of Social Science Research*, 36:4, 602-630

Uhl-Bien, M. (2021). Complexity Leadership and Followership: Changed Leadership in a Changed World. *JOURNAL OF CHANGE MANAGEMENT*, 21(2), 144–162. <https://doi.org/10.1080/14697017.2021.1917490>

Uhl-Bien, M., & Arena, M. (2017). Complexity leadership: Enabling people and organizations for adaptability. *Organizational Dynamics*, 46(1), 9–20. <https://doi.org/10.1016/j.orgdyn.2016.12.001>

Thanks queue – Waiting for departure at airport passenger processing system

Timo Aarrevaara - Alf Josefsen, University of Lapland

This paper deals with organisations that are simultaneously linked by strong regulation that defines public tasks, interdependencies in the performance of key tasks, and a competitive situation. These include, for example, universities and airports in international literature that compete in the markets of knowledge, competence and economy. Simultaneous dependencies cause an interdependencies problem in which it is not possible to solve an individual problem by a single action.

Our paper focuses on two debates in the scholarly community. First, we look at the target organization in the smart buildings framework. Secondly, we look at the object as a function of critical infrastructures, in which case we highlight the unity of data from diverse empirical data collection and databases. The systems approach brings the opportunity to study airports empirically, allowing to study the organization of organizations, people's behavior and response to situations. It is possible to formalize the choices and preferences of the actors and thus systematically implement interaction by mapping the controversies (Rodriguez-Valencia et al., 2024; Schouten 2014). We will describe the holistic starting points of empiric data and problems with its application. On a holistic basis, we refer to the defined complex system which is not predicated from examining the behavior of its separate parts (ICAO 2024). This systemic approach is a global way of looking at airport operations and system involving humans at airports. We conclude what improvements in quality or volume, as well as what-if analysis of extensive and complex data, can be utilized (de Neufville, 2020; Suikat et al., 2020).

de Neufville, R (2020). *Airport systems planning, design, and management*. Taylor & Francis.

Rodriguez-Valencia, A. et al. (2024). Evaluating Airport Terminals from the Users' Perspective: Are Service, Experience, Liking, and Satisfaction Equivalent? *Transportation Research Record* Col 2678 (6), pp. 926-940.

Schouten,P. (2014). Security as controversy: Reassembling security at Amsterdam Airport. *Security Dialogue*, Vol. 45(1). pp. 23.42.

Suikat, R., Schier-Morgenthal, S., Carstengerdes, N., Günther, Y., Lorenz, S., Piekert, F. (2020). What-if Analysis in Total Airport Management. I: nStanton, N. (eds) *Advances in Human Aspects of Transportation*. AHFE 2020. *Advances in Intelligent Systems and Computing*, vol 1212. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-50943-9_65

Kriisitilanteiden metahallinta? Näkökulmia koronakriisin metahallintaan kansalaisluottamuksen, median ja valtionjohdon kautta tarkasteltuna

Ville-Pekka Niskanen, Julkinen toiminta ja hallinta, johtamisen akateeminen yksikkö, Vaasan yliopisto

Hallinta-ajattelu on vuonna 2024 kriisitilanteiden yhteiskunnallisen selvittämisen teorian ja käytännön valtavirtaa. Myös turvallisuustutkimuksessa on 1980–1990-luvuilta alkaen on siirrytty kohti kokonaisvaltaisempia ajattelutapoja, joissa yhteiskunnan kyvyn selvitä kriiseistä nähdään riippuvan laajemmasta yhteiskunnasta pelkän valtion sijasta. Muutos on tapahtunut samanaikaisesti, kun on herätty uusiin turvallisuusuhkiin, kuten ilmastonmuutoksen aiheuttamiin äärimmäisiin sääilmiöihin, luonnononnettomuuksiin, terrorismiin ja ekstremismiin, polarisaatioon ja globaaleihin terveyskriiseihin, joiden laajuus ja maantieteellinen rajattomuus kaipaavat yhteistoimintaa. Vallalla olevan näkemyksen mukaan näihin vastaaminen vaatii laajan toimijajoukon osallistumista yhteiskunnalliseen turvallisuustyöhön. Tällainen osallistuminen on tavanomaisesti ensisijaisesti vapaaehtoista ja ei-pakottavaa. Tämä tutkimus tarkastelee kriisitilanteiden hallintaa metahallinnan käsitteen kautta, jolla viitataan erilaisten hallinnan tapojen aktiiviseen valikointiin sekä hallintaan osallistuvien toimijaverkostojen koordinointiin tavoitellun tilan saavuttamiseksi. Tutkimus tarkastelee metahallintaa koronaviruspandemian aikana kolmesta näkökulmasta: median toiminnan ja tälle asetettujen normien ja arvojen kautta, valtionjohdon sisäisen ja ulkoisen toiminnan kautta, sekä kansalaisten keskeisiin julkishallinnon instituutioihin kohdistuvan luottamuksen kautta. Keskeisenä kysymyksenä on, mitkä rakenteet, normit, arvot ja instituutiot tukevat yhtenäistä kriisivastetta ja kuinka näitä voidaan muotoilla?

Asiantuntijayhteistyö asiakasrajapinnassa. Julkisten palveluammattilaisten roolit arvon yhteisluomisessa

Salla Maijala, väitöskirjatutkija & **Aino Rantamäki**, HTT, Vaasan yliopisto

Tutkimuksen tavoitteet

Palveluperustaisuuden näkökulma asettaa julkisten palveluiden asiakkaat aktiiviseen rooliin palvelutuotannossa ja arvon yhteisluomisessa. Julkisten palveluiden ei nähdä tuottavan arvoa itsessään, vaan arvon nähdään muodostuvan palvelun käyttäjien elämässä sekä palvelun mahdollistamana että palveluprosessin toivottuna lopputuloksena. Asiantuntijatasoisten palveluammattilaisten vastuulla on muuntaa monimutkaisiakin julkisia toimintatapoja käytännön palveluiksi ja lopputulemiksi. Asiakasrajapinnan asiantuntijayhteistyö muokkaa julkisten palveluiden laatua, tehokkuutta ja legitimitettä.

Tämän tutkimuksen tavoitteena on täydentää ymmärrystä palveluammattilaisten rooleista arvon yhteisluomisessa, sekä auttaa tunnistamaan jännitteitä asiakasrajapinnan kohtaamisissa. Lisäksi tutkimus tuottaa ymmärrystä asiantuntijatyön johtamisen kehittämiseksi. Näiden tavoitteiden saavuttamiseksi tutkimuksessa vastataan kysymykseen: "Miten palveluammattilaisten rooli näyttäytyy julkisten asiantuntijaorganisaatioiden välisessä yhteistyössä ja -kehittämisessä?"

Metodit

Aineisto muodostuu Kelan ja kolmen hyvinvointialueen asiantuntijoiden ja johtajien teemahaastatteluista (n=56), joissa pyrittiin tunnistamaan keinoja julkisten palveluiden palveluperustaisuuden kehittämiseksi ja palveluilla tuotetun arvon lisäämiseksi. Aineisto analysoitiin abduktiivisella sisällönanalyysillä, jonka avulla etsittiin sekä yhtäläisyyksiä että eroja tekijöiden aiemmin toteuttaman kirjallisuuskatsauksen pohjalta muodostuneisiin palveluammattilaisten rooleihin.

Keskeiset tulokset

Asiantuntijoilla tunnustetaan olevan useita eri rooleja, joita he hyödyntävät ja yhdistelevät työssään. Aikaisemmassa tutkimuksessa tunnustetut roolit näyttäytyvät myös empirian ilmentämässä käytännön toiminnassa. Aineisto tuo esille, kuinka asiantuntijat joutuvat työssään tasapainottelemaan julkisten ja yksilöllisten arvojen välillä. Yhtenä keskeisenä palveluammattilaisten roolina tunnustetaan monitoimijainen yhteistyö, jossa asiantuntija toimii esimerkiksi eri organisaatioiden ja toimijaryhmien välisenä yhteyshenkilönä, palveluiden yhteensovittajana sekä kehittämiseen ohjaavana muutosagenttina.

Johtopäätökset

Asiantuntijat edistävät organisaatioiden oppimista suoraan asiakasrajapinnassa tapahtuvista kohtaamisista. Oppiminen mahdollistaa toiminnan keskittämisen tavalla, jossa toiminnan painopiste ja resurssit saadaan hyödynnettyä tehokkaasti ja palveluperustaisesti. Arvojen ristipaineet aiheuttavat asiantuntijoille eettistä kuormitusta, joka tulee huomioida esimerkiksi johtamisessa.

TYÖRYHMÄ 9: Public administration, management and governance

Työryhmän vetäjä/ Chair: Dr. Sorin Dan, Assistant Professor of Public Management, School of Management, University of Vaasa.

Roles assigned for citizens and civil society actors by the public administration: Case Finland

Kanerva Kuokkanen, Marjukka Weide, Laura Horsmanheimo & Joonatan Virtanen

kanerva.kuokkanen@helsinki.fi

In our presentation, we approach citizens and civil society actors from the perspective of public administration by focusing on the roles assigned for them by the administration. Since the early 2000s, public administration has – at least, a on a rhetorical level – been characterised by a “participatory turn” emphasizing citizen involvement, user-driven approaches, and co-production or co-creation, in accordance with the New Public Governance (NPG) agenda. In practice, the newer citizen-oriented and collaborative ideals are combined with earlier bureaucratic and/or New Public Management (NPM)-oriented traditions, resulting in a complex and potentially tension-laden entity. Our aim is to contribute to the existing Public Administration and Public Management literatures on NPM, NPG and collaboration between public and civil society actors by focusing on the various roles assigned for citizens and civil society actors in this administrative policy context.

Involving citizens in administrative procedures can be justified from a democratic perspective, while their experience-based knowledge is in line with the ideas of evidence-based policymaking. The presentation of citizens as service users, customers or consumers has affinities with the earlier NPM reforms. Yet a different role is assigned for citizens in nudge policies, in which they are discreetly but effectively steered towards a desired outcome, in line with behavioural public administration and experimental governance. The digitalisation of administration emphasizes the involvement of citizens in information society and their relationship with artificial intelligence, and the discourse on administrative burden highlights the burdens met by them. Vigilant citizens can be presented as a healthy counterweight to politicians and administration, while distrusting citizens can also be framed as a group in risk of radicalisation. Other roles for citizens include those in risk of marginalisation and in need of empowerment, often visible in policy initiatives aimed for “vulnerable” groups.

Taking this literature as our starting point, our analysis is based on a corpus of policy documents from various Finnish ministries and public sector agencies as well as from international organisations such as the OECD. The time frame of the material spans from 2001 to the 2020s. In the analysis of the material, we have combined keyword searches with more interpretive forms of text analysis. The presentation is based on the first findings of this work. The study is part of the Citizens and the New Language of Public Administration project funded by the Kone Foundation.

Liability or launchpad? Children as drivers for women's leadership roles in the non-profit sector

Marjukka Mikkonen, Postdoctoral research fellow, Tampere University

Aleksi Niittymies, Assistant professor, Aalto University

This article explores work-family enrichment (see e.g., Ruderman et al., 2002; Wayne et al., 2006), especially women's trajectories into leadership roles in non-profit organizations. The focus is on women's role transformation from the role of a mother to a leader role and on the instrumental role of children launching the journey towards leadership position.

The work-family interface has been a focus of many studies since the 90s (Allen et al., 2012; Beigi et al., 2017; Chen & Powell, 2012; King, 2008; Siu et al., 2010; Wayne et al., 2006). One significant stream of this literature is the work-family interface in relation to women in or aiming at leadership positions. A significant portion of the studies has focused especially on work-family conflict, which often focuses on the structural and systemic level barriers and clashes between family and work (Beigi & Shirmohammadi, 2017; Eagly & Carli, 2012; König & Cesinger, 2015; Leberman & Palmer, 2009; McManus et al., 2002). The scholars in the field seem to have reached a consensus that family, particularly children, can restrict women's opportunities to advance to leadership positions (Byron, 2005; Eagly & Carli, 2012; Hurley & Choudhary, 2016).

While the existing body of knowledge has effectively defined the challenges that having children may pose to women's leadership careers, often referred to as the work-family conflict (Byron, 2005; Eagly & Carli, 2012; Hurley & Choudhary, 2016), it begs for a more nuanced understanding of the positive effects children may have on these careers, often conceptualized as the work-family enrichment (Ruderman et al., 2002; Wayne et al., 2006). In particular, while mothering is found to enhance voluntary and professional careers for instance in different leadership roles (Chen & Powell, 2012; Dumas & Stanko, 2016; Leberman & LaVoi, 2011; Leberman & Palmer, 2009), the positive effect has been indirect, leaving the direct or instrumental benefits of family – children in particular – unattended. Moreover, the identity transformation mothers may experience when being immersed into leadership roles has received minor attention.

To narrow this gap, we draw on qualitative analysis of 22 semi-structured interviews with women in leadership positions in Finnish non-profit sport organizations and present an emergent theoretical model. The model identifies four pivotal phases underpinning women's role transformation in voluntary leadership roles (e.g., chair, board member) in non-profit organizations: 1. Children as the launchpad/catalyst into leadership roles, 2. Evolving commitment from children to organization, 3. Progressive growth in leadership roles, and 4. Sustained intrinsic commitment to leadership role(s).

This study contributes to the literature on the work-family interface, especially on work-family enrichment, by highlighting the role of child(ren) as catalyst for their mothers leadership roles and by illustrating how in time women transition from the role of mother with external motivations to the role of leader with intrinsic motivations as they become immersed in their leadership role.

Keywords: non-profit organizations, leadership career, work-family enrichment, work-family interface, women's careers, voluntary leadership positions

References

- Allen, T. D., Johnson, R. C., Saboe, K. N., Cho, E., Dumani, S., & Evans, S. (2012). Dispositional variables and work-family conflict: A meta-analysis. *Journal of Vocational Behavior*, 80(1), 17–26. <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2011.04.004>
- Beigi, M., & Shirmohammadi, M. (2017). Qualitative Research on Work-Family in the Management Field: A Review. *Applied Psychology*, 66(3), 382–433. <https://doi.org/10.1111/apps.12093>
- Beigi, M., Wang, J., & Arthur, M. B. (2017). Work-family interface in the context of career success: A qualitative inquiry. *Human Relations*, 70(9), 1091–1114. <https://doi.org/10.1177/0018726717691339>
- Burton, L. J., & Leberman, S. (2017). An evaluation of current scholarship in sport leadership: Multilevel perspective. In L. J. Burton & S. Leberman (Eds.), *Women in sport leadership: Research and practice for change* (pp. 16–32). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315542775-2>
- Byron, K. (2005). A meta-analytic review of work-family conflict and its antecedents. *Journal of Vocational Behavior*, 67(2), 169–198.
- Chen, Z., & Powell, G. N. (2012). No pain, no gain? A resource-based model of work-to-family enrichment and conflict. *Journal of Vocational Behavior*, 81(1), 89–98. <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2012.05.003>
- Dixon, M. A., & Bruening, J. E. (2005). Perspectives on Work-Family Conflict in Sport: An Integrated Approach. *Sport Management Review*, 8(3), 227–253. [https://doi.org/10.1016/S1441-3523\(05\)70040-1](https://doi.org/10.1016/S1441-3523(05)70040-1)
- Dumas, T. L., & Stanko, T. L. (2016). Married with children: How family role identification shapes leadership behaviors at work. *Personnel Psychology*, 70(3), 597–633. <https://doi.org/10.1111/peps.12182>
- Eagly, A. H., & Carli, L. L. (2012). Women and the Labyrinth of Leadership. In W. E. Rosenbach (Ed.), *Contemporary Issues in Leadership* (pp. 147–162). Routledge.
- Elling, A., Knoppers, A., & Hovden, J. (2019). Meta-analysis: Data and methodologies. In A. Elling, J. Hovden, & A. Knoppers (Eds.), *Gender Diversity in European Sport Governance* (pp. 179–191). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315115061-16>
- Greenhaus, J. H., & Powell, G. N. (2006). When Work and Family Are Allies: A Theory of Work-Family Enrichment. *Academy of Management Review*, 31(1), 72–92. <https://doi.org/10.5465/amr.2006.19379625>

Hoobler, J. M., Wayne, S. J., & Lemmon, G. (2009). Bosses' Perceptions of Family-Work Conflict and Women's Promotability: Glass Ceiling Effects. *Academy of Management Journal*, 52(5), 939–957. <https://doi.org/10.5465/amj.2009.44633700>

Hurley, D., & Choudhary, A. (2016). Factors influencing attainment of CEO position for women. *Gender in Management: An International Journal*, 31(4), 250–265. <https://doi.org/10.1108/GM-01-2016-0004>

King, E. B. (2008). The effect of bias on the advancement of working mothers: Disentangling legitimate concerns from inaccurate stereotypes as predictors of advancement in academe. *Human Relations*, 61(12), 1677–1711. <https://doi.org/10.1177/0018726708098082>

König, S., & Cesinger, B. (2015). Gendered work–family conflict in Germany: Do self-employment and flexibility matter? *Work, Employment and Society*, 29(4), 531–549. <https://doi.org/10.1177/0950017014545264>

Leberman, S., & LaVoi, N. M. (2011). Juggling Balls and Roles, Working Mother-Coaches in Youth Sport: Beyond the Dualistic Worker-Mother Identity. *Journal of Sport Management*, 25(5), 474–488. <https://doi.org/10.1123/jsm.25.5.474>

Leberman, S., & Palmer, F. (2009). Motherhood, sport leadership, and domain theory: Experiences from New Zealand. *Journal of Sport Management*, 23(3), 305–334.

McManus, K., Korabik, K., Rosin, H. M., & Kelloway, E. K. (2002). Employed Mothers and the Work-Family Interface: Does Family Structure Matter? *Human Relations*, 55(11), 1295–1324. <https://doi.org/10.1177/0018726702055011919>

Pfister, G. (2006). Gender issues in Danish sports organizations – experiences, attitudes and evaluations. *NORA - Nordic Journal of Feminist and Gender Research*, 14(1), 27–40. <https://doi.org/10.1080/08038740600789267>

Ruderman, M. N., Ohlott, P. J., Panzer, K., & King, S. N. (2002). Benefits of Multiple Roles for Managerial Women. *Academy of Management Journal*, 45(2), 369–386. <https://doi.org/10.5465/3069352>

Siu, O., Lu, J., Brough, P., Lu, C., Bakker, A. B., Kalliath, T., O'Driscoll, M., Phillips, D. R., Chen, W., Lo, D., Sit, C., & Shi, K. (2010). Role resources and work–family enrichment: The role of work engagement. *Journal of Vocational Behavior*, 77(3), 470–480. <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2010.06.007>

Styrker, S. (1980). *Symbolic Interactionism: A Social Structural Version*. Benjamin Cummings.

Styrker, S., & Burke, P. J. (2000). The past, present, and future of an identity theory. *Social Psychology Quarterly*, 63, 284–297.

Wayne, J. H., Randel, A. E., & Stevens, J. (2006). The role of identity and work–family support in work–family enrichment and its work-related consequences. *Journal of Vocational Behavior*, 69(3), 445–461. <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2006.07.002>

Quality of Scientific Research in Reviews Produced by a Scientific Advisory Committee during the COVID-19 Pandemic – a Bibliometric Analysis of Studies Included in Reviews Conducted by the PMO’s Scientific Advisory Committee

Ville-Pekka Niskanen, Public Policy and Governance Research Group, University of Vaasa, Finland

In 2020, the Finnish Prime Minister’s Office (PMO) set up an ad-hoc scientific advisory committee (SAC) tasked with producing “concise and informative” reviews of recent scientific literature related to the COVID-19 pandemic to support decision making. Eleven themes related to the COVID-19 pandemic were chosen as the basis of the committee’s work, and covered topics from medicine to public health, social issues, sustainable development and national security. Each theme was assigned a responsible researcher, who led a small team to select, review, summarise and comment on recent research they deemed as significant and as relevant to the Finnish context. Between mid-2020 and June 2022, the committee published 26 reviews, each summarising approximately 50 research publications, resulting in a total of 1,365 unique research publications reviewed.

Following Groux et al. [Global Challenges, 2, 1800004 (2018)] the committee can be classified as a multidisciplinary national ad-hoc committee with both government and external audiences. The committee’s reviews were published online and actively communicated by the PMO. The committee operated independently in selecting and reviewing individual publications, although the overarching themes were partially predefined, and provided both descriptive and prescriptive advice.

During the COVID-19 pandemic, the urgent need for evidence to address the health crisis occasionally led to the publication of low-quality research, undermining the premise of evidence-informed decision making. Scientists and experts in advisory roles are crucial in distinguishing low-quality publications from high-quality research that can be used to support decision-making. Against this backdrop, this paper conducts an ex-post evaluation of the quality of COVID-19 related research reviewed by the PMO’s ad hoc SAC through a comparative bibliometric analysis of the literature reviewed by the SAC. The aim is to provide knowledge of the ability of a SAC to curate high-quality research during a health crisis. Specifically, the research addresses two questions: What is the quality of research reviewed by the PMO’s SAC in terms of key bibliometric indicators? How do these bibliometric indicators compare with global averages of COVID-19 literature?

The analysis was conducted as follows. First, citations of the publications included in the published SAC reviews were collated in Excel sheets, and publications were categorised in terms of their type (peer-reviewed, preprint, report, other publication). Next, using the Scopus database, key publication metrics (citations, ASJC subject area, researcher country affiliations, publication status) were retrieved for each peer-reviewed article, collated, and analysed using descriptive statistics. Finally, the key publication metrics of research included in the SAC reviews were compared with those of global COVID-19-related research published during the same period. Thus, this research potentially informs of the ability of SACs to provide summaries of high-quality research to inform decision making.

Commons governance of block transactions: Embedding blockchains in community

TL Hill, Temple University, USA, Fullbright scholar, University of Vaasa

Blockchain has been hailed as a disruptive technology that brings efficiency and transparency to complex transactions including international trade (Ganne, 2018; Kuo, Kim & Ohno-Machado, 2017). Indeed, some have argued that blockchain might be a third mode of governance that complements, and sometimes substitutes for, contractual (transaction cost economic) and relational governance arrangements (Lumineau, Wang & Shilke, 2021; Rozas, Tenorio-Fornés, Diaz-Molina & Hassan, 2021).

Practically, because international trade involves so many actors, sources of data, uncertainties and opportunities for malfeasance, companies involved in international trade were early adopters of blockchain-enabled solutions (Chen, Hu, Wang & Wu, 2023; Ganne, 2018). Despite their enthusiasm, the prominent, well-funded blockchain-enabled platforms shut down within five years of launch (CB Insights, 2022; Ellis, 2023). Chief among the reasons cited were unforeseen and expensive coordination challenges and participants' deep distrust of each other regarding data sharing (CB Insights, 2022; The Maritime Executive, 2023).

Theoretically, even though blockchain-enabled platforms offer effective governance remedies at the transactional level – remedies such as transparency, low-cost monitoring and verification, automated trust mechanisms and reduced risk of holdup (Chen et al., 2023; Khan, Jung & Hashmani, 2021; Lumineau, Wang & Shilke, 2021) – the platforms could not meet the governance challenges inherent in the geopolitical, economic and environmental uncertainty of international trade or the opportunism related to off-chain inputs of data (Howell & Potgieter, 2021; Khan, Loukil, Ghedira-Guegan, Benkhelfa & Bani-Hani, 2021). In this paper we explore the possibility that commons governance – as developed by Elinor Ostrom (1990) – could be deployed to manage block-chain-enabled trade networks.

We start with the empirical observation that the implementation of blockchain-enabled international trade platforms seems to “require governance mechanisms that are layered on top of the technical foundation provided by blockchains to achieve desired business objectives and avoid serious conflicts that could hinder adoption and success” (Goldsby & Hanisch, 2022: 142, emphasis added). That is, the implementation of blockchain platforms has the effect of shifting governance challenges from the transactional level to level of the networked community in which trades are embedded (Kano, 2018; Rozas et al., 2021).

To conceptualize the international trade community, we introduce the idea of a “block transaction”, which we define as a set of repeating, interdependent, nested, multi-party exchanges of information and assets embedded in a polycentric network community. This network community governs the block transaction, defining the network, facilitating cooperation and coordination among actors; guiding the allocation of resources and the appropriation of value, and resolving conflict (Dhanaraj and Parkhe, 2006; Gulati, Wohlgezogen & Zhelyazkov 2012; Provan and Kenis, 2008). In effect, the network community governs a knowledge commons (Hess & Ostrom, 2008; Murtazashvili, Murtazashvili, Weiss, & Madison, 2022), a form of common pool resources amenable to commons governance (Feinberg, Ghorbani, & Herder, 2021; Ostrom, 2005; 2008).

By reexamining the governance of block transactions in the light of Ostrom's commons governance principles, we propose a governance design for blockchain-enabled block transactions and explore the theoretical and practical implications of commons governance for international business and global networks.

Orchestration from Below: Uncovering the Micro-Process Mechanisms of Shared Governance of a Global Inter-organizational Network

TL Hill, Temple University, USA, Fullbright scholar, University of Vaasa

As organizations become more global and networked, it becomes important to understand the mechanisms that enable networks of more-or-less independent entities to develop a common identity and pursue set of common goals (Andersson et al., 2007; Gulati et al., 2012; Vahlne and Johanson, 2017). To achieve an inter-organizational network's shared goals, some form of network governance is required "to allocate resources and to coordinate and control joint action across the network as a whole" (Provan and Kenis, 2008, p. 231). Scholars often frame network governance as an exercise in orchestration (Pitelis and Teece, 2018) in which a central governs the interaction between the organizations that make up the network. Orchestrators organize governance functions including the selection of members, the creation and maintenance of collective identity, the maintenance of boundaries, the allocation of resources, the coordination of activity and knowledge sharing, the appropriation and allocation of value created, and the resolution of any disputes (Dhanaraj and Parkhe, 2006; Provan and Kenis, 2008; Schreyögg and Sydow, 2010; Smith, 2002).

But there is more to the governance of an inter-organizational network orchestration. Just as individual musicians in an orchestra interact with each other as well as with the conductor, so do organizations within a network interact with each other directly, as well as through centralized governance processes. These interactions often occur through informal interpersonal and functional relationships that operate outside of the formal lines of reporting and authority (Lorenzen and Mudambi, 2013; Lunnan and McGaughey, 2019) and bypass the central hub of the network (Hong and Snell, 2015; Ryan et al., 2018). Moreover, these interactions are enacted or performed every day through myriad behaviors and interactions, which we call microprocesses (Lee, 2024; Medina, 2024). Thus, to understand the governance of inter-organizational networks, it is useful to look "below" centralized orchestration and formal governance to the informal and social connections, actions and interactions between individuals in the network (Felin, Foss, Heimeriks, and Madsen 2012; Moretti and Zirpoli, 2016). The goal of this paper is to tease out the micro-level processes through which the governance of inter-organizational networks are enacted.

We derive theoretical and practical insights concerning the micro-process underpinnings of the shared-governance of inter-organizational networks by exploring how a radically decentralized network of independent, faith-based schools achieve cooperation and coordination across a global footprint. Drawing from interviews, observations and archival data, we identify six micro-processes – faith-sustaining practices, micro-socialization, mutual consultation, friendly competition, micro-mobilization of resources, and individual mobility – that interact and aggregate up to create and sustain shared-governance functions without a central orchestrator. We contribute to inter-organizational network theory a micro-process mechanism that underpins and enables shared governance of inter-organizational networks, including on a global scale. Further, we explore the role these relational micro-processes may play in the governance of centrally orchestrated inter-organizational networks. Finally, for both leaders in shared-governance inter-organizational networks and orchestrators of more centralized networks, we identify and describe a manageable number of micro-processes that individual leaders can influence to improve and adjust the orchestration of global inter-organizational networks.

Digital-Era Governance and New Public Management: Friends or Foes?

Sorin Dan, Assistant Professor of Public Management, School of Management, University of Vaasa

This presentation conceptually compares two influential public administration paradigms and administrative trajectories, namely Digital-Era Governance (Cho, 2023; Dunleavy et al., 2006) and New Public Management (Curry and Van de Walle, 2018; Chandra and Walker, 2019; Dan, Lægreid & Špaček, 2024; Hood, 1991; Pollitt, 1990, Hood and Peters, 2004) in order to understand their differences and similarities. The comparison includes a framework based on the work of Pollitt and Bouckaert (2017) and includes the theoretical roots of the public administration reform models, the nature of the state, the main logic of action and key mechanisms. The presentation argues that despite significant differences, there are substantial points of confluence between the two approaches. It concludes with implications for the study of public administration reform and the relevance of reform paradigms.

References

- Chandra, Y., & Walker, R. M. (2018). How Does A Seminal Article in Public Administration Diffuse and Influence the Field? Bibliometric Methods and the Case of Hood's "A Public Management For All Seasons?" *International Public Management Journal*, 22(5), 712–742.
- Cho, B. (2023). Bibliometric Analysis of Academic Papers Citing Dunleavy et al.'s (2006) "New Public Management Is Dead—Long Live Digital-Era Governance": Identifying Research Clusters and Future Research Agendas. *Administration & Society*, 55(5), 892-920.
- Curry, D., & Van de Walle, S. (2018). A Bibliometrics Approach to Understanding Conceptual Breadth, Depth and Development: The Case of New Public Management. *Political Studies Review*, 16(2), 113-124
- Dan, S., Lægreid, P., & Špaček, D. (2024). NPM reconsidered: towards the study of enduring forms of NPM. *Public Management Review*, 26(9), 2531–2541.
- Dunleavy, P., Margetts, H., Bastow, S., & Tinkler, J. (2006). New public management is dead—Long live digital-era governance. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 16(3), 467–494
- Hood, C. 1991. "A Public Management for All Seasons?" *Public Administration* 69(1):3–19.
- Hood, C., and G. Peters. 2004. "The Middle Aging of New Public Management: Into the Age of Paradox?" *Journal of Public Administration Research and Theory* 14(3):267–82
- Pollitt, C., and G. Bouckaert. 2017. *Public Management Reform, a Comparative Analysis – into the Age of Austerity*. 4th ed. Oxford: Oxford University Press.

Human-centered design, power and AI

Sorin Dan, Assistant Professor of Public Management, University of Vaasa

Johanna Kalliokoski, PhD student, School of Management, University of Vaasa

Petra Melisa Benchiş, PhD student, School of Management, University of Vaasa

Smart technology generally and AI specifically is assumed to lead to a redesign of service delivery processes towards a renewed, human-centric model that places the service user at the centre. How AI is designed becomes essential to achieving this aspiration. Yet, despite a recent interest in human-centred design (HCD) in public management, both the concept and the practice remain insufficiently conceptualized and understood. This chapter builds on the human-centric design literature to reflect on the implications for power of a multi-annual AI program, entitled AuroraAI National Program, developed by the Government of Finland during 2019-2023. The chapter shows how the AuroraAI concept of human-centric public services is applied and explores emerging benefits, risks and ethical dilemmas of the program. The chapter concludes with drawing attention to the importance of user input and citizen participation in the development of public service delivery systems and the inherent tensions and challenges of using AI tools in public service management.

Keywords: Public service management, Public services, Human-centric AI, Design studies, Power, Artificial intelligence

Society's Spiritual Crises Tolerance – an attempt to define Finnish resilience

Elias Pekkola, Tapio Juntunen, Johanna-Liljeroos-Cork, Romulo Pinheiro & Luiz de Andrade

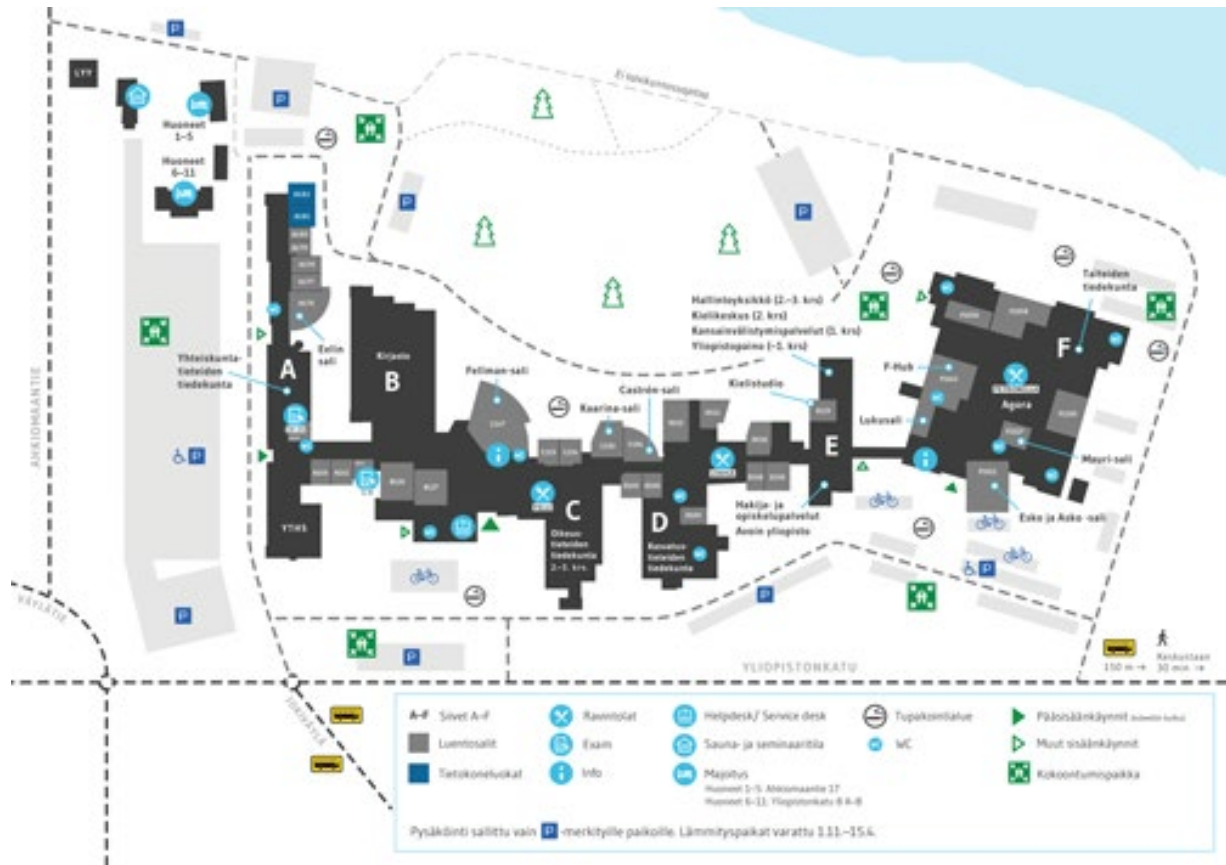
This article explores an emergent area in the security governance literature, namely, the topic of societal resilience. Resilience is currently at the forefront of a wide variety of national and supranational policy initiatives ranging from areas like twin transitions (climate and digital transformation) post-COVID-19 reconstructions, the robustness of democratic political systems, sustainability of local government structures, etc. Despite its many definitions, simply stated, resilience pertains to the ability of systems, organisations and/or actors to adapt to emergent circumstances (adversity) whilst maintaining function and a sense of (cultural) identity (c.f. Frigotto et al., 2022). The topic has, in recent years, attracted growing attention across the public sector, as a means of coping with increasingly complex and turbulent internal (sector) and external (societal) environments (Trondal et al., 2022).

We approach a case of societal resilience from a perspective of national and societal security. Finland is a country in Northern Europe with more 1000 km of boarder with Russia. Its national security has been framed, since its independence, and especially after second world war, in the context of this geopolitical factor. Finland, unlike many other European countries has based its national security to the universal conscription of male population and a maintenance of comparably high preparedness for (military) crises. Thus, Finland has created its own vocabulary for its “morale” and readiness for security threats. We are interested in the Finnish oxymoron concept of “yhteiskunnallinen henkinen kriisinsietokyky” which is directly translated as “Society's Spiritual Crises Tolerance”. In this article, with a help of systematic literature review, we attempt to locate this policy concept among academic discourses in order to understand how it could be measured and operationalised.

References

Frigotto, M. L., Young, M., & Pinheiro, R. (2022). Resilience in organizations and societies: The state of the art and three organizing principles for moving forward. *Towards resilient organizations and societies: A cross-sectoral and multi-disciplinary perspective* (pp. 3-40). Palgrave.

Trondal, J., Pinheiro, R., Keast, R., & Noble, D. (2022). Governing complexity in times of turbulence. In *Governing complexity in times of turbulence* (pp. 2-12). Edward Elgar Publishing.

Lapin yliopiston pääkampuksen pohjapiirros / University of Lapland campus map.